Digitized by Google

MENTEM ALIT ET EXCOLIT

K.K. HOFBIBLIOTHEK
ÖSTERR. NATIONALBIBLIOTHEK

74.S.107

Digitized by Google

Digitized by Google

A son excellence
Switen.

74. S. P. 107.

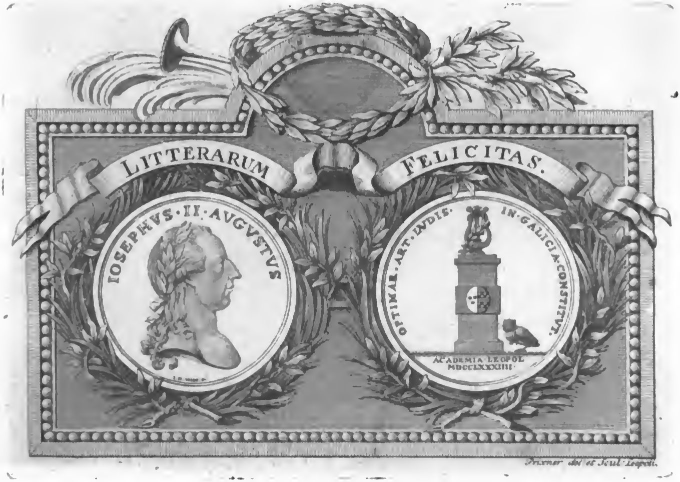
Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

ACTA
VNIVERSITATIS
LEOPOLITANÆ
IN GALICIA
ANNO MDCCLXXXIV. INAUGURATÆ.

LEOPOLI
LITERIS THOMÆ PILLER, ARCHIEPISCOPALIS TYPOGRAPHI 1786.

Digitized by Google

Digitized by Google

Tu civem, patremque geras, Tu conſule cunctis, Non Tibi, nec Tua Te moveant, ſed publica vota. (a) Hæc profecto a Nobili poeta non tam de Honorio Auguſto, quam de JOSEPHO II. Imperatore dicta fuiſſe crederes. Quidni! Certe Joſephus Auguſtus cum Anno MDCCLXXXIV. die XVI. Novembris Univerſitatem Leopolitanam in Galicia inſtaurari, inaugurarique juberet, ſe propriis rebus poſthabitis curam agere publicarum, palam oſtendit. Et cum id facit, profecto nil magis recte facit: *hanc* namque *eſſe ſummam illam virtutem, viamque, qua cœlum petitur*, Seneca in Octavia teſtatum reliquit. Ego pridem in Manuſcriptis illis, quæ in prædicta Univerſitatis Leopolitanæ inauguratione edita fuere, complura tantæ virtutis, ac laudum iſtarum argumenta & vidi, & legi. Et revera Excellentiſſimus Dominus Comes de Brigido hac in functione Cæſareo - Regius Ablegatus quanto in patriam amore feratur, quantaque ſuum Principem obſervantia co-

 lat,

(a) Claudian. de 4. conſulat. Honorii Auguſti.

Digitized by Google

lat, & revereatur, publice teſtatus eſt; porro Excellentiſſimus Dominus Venceslaus de Betańſki Epiſcopus Premislienſis, & Rector Univerſitatis quum peroraret boni civis juxta ac pii ſacerdotis præbuit de ſe exempla clariſſima; demum ne huic Solemnitati quicquam deeſſet D. Joanni Bapt. Finſiger Facult. Theolog. Decano ut ſpartam quam ad texendam orationem, nactus erat, pro virili ornaret, injunctum eſt. Sed cui bono plura! Ipſamet Scripta quæ typis, publicæque luci nunc mandantur, ſunto & Auctorum ipſorum & totius civitatis Leopolitanæ, populique Galiciani æternum vere filialis erga Optimum Principem, obſervantiæ, pietatisque munimentum.

EDITOR.

ORATIO

Digitized by Google

ORATIO
EXCELLENTISSIMI AC ILLUSTRISSIMI DOMINI
COMITIS DE BRIGIDO
CÆSAREO-REGII ABLEGATI.

Si omnis populorum ſub civili imperio congregatorum ſpes in patriæ juventutis flore conquieſcit, dum in eadem futuros juſtitiæ, innocentiæque defenſores, atque omnis legis peritos magiſtratus pro ſalute concreditarum ſibi ovium vigiles paſtores, magnanimos pro tuenda Patria Heroes, uti in excogitandis æquiſſimos ita in diſpenſandis fidiſſimos regiorum cenſuum curatores, prudentiſſimos negotiorum publicorum, ſanctiorisque conſilii Miniſtros, cives denique pro conditione quemvis ſua ad ſocietatis bonum promovendum aptiſſimos, lætis jam nunc oculis intuentur; profecto cum non naſcendo, ſed inſtituendo his ſpebus aptemur, dubitandum non eſt, tantum præſidii, tantumque communis boni in ſcientiarum, bonarumque artium ſtudiis poſitum eſſe, ut ex his velut totidem uberrimis fontibus publica omnis felicitas dimanet. Quare Principes retro omnes nominis immortalitate donati, ſummasque Imperii

Digitized by Google

curas cum juventutis patriæ cultura ita ſemper conjungendas eſſe exiſtimarunt, ut hac neglecta parum ſe ſaluti civium conſuluiſſe arbitrarentur; Sacra vero, Cæſareaque Majeſtas, Auguſtiſſimus Imperator Noſter in ſummum Regnorum ſuorum & præſertim Galiciæ bonum vigili ſemper oculo intentus eo in loco bonas artes atque ſcientias conſtitutas eſſe deſiderat, a quo vim ſuam omnem, quam habet, maximam, exercere poſſint. Scilicet: ſi rupto pulcherrimo, quo copulantur, nexu, per incertas ſolum ſedes errantes, privatarum inſtitutionum diverſitati, ac diſſimilitudini relinquantur, ſi neglectis infallibilibus, quibus nituntur, principiis, prælibatis quibusdam velut avium more e praxeos fonte gutulis, ſcientiarum nomine honorantur, ſi aut ſciolorum vane de ſe præſumentium mediocritati, aut novandarum opinionum libidini, aut pertinaci antiquorum prædilectioni ſubjiciantur, ſi jugo paupertatis preſſæ ac neceſſariis adminiculis deſtitutæ civium opem menſasque implorent, ſi incultæ atque omni honoris gradu privatæ amatores ſuos arceant potius quam alliciant; tantum abeſt ut felicitati Reipublicæ opitulentur, ut certam etiam perniciem atque exitium minitentur.

Ad quamdam igitur Reipublicæ vel imperii litterarii ſpeciem, unde ſaluberrimæ ad earum incrementum, ipſiusque doctrinæ ordinem leges dantur, conformandæ, Magiſtratibus, dignitatibusque ornandæ, privilegiis muniendæ, redditibus ſunt amplıandæ; certa, regiaque, quia Regum ac Principum ſunt ornamenta, iisdem ſedes figenda eſt, neque ulla ſive divina ſive

Digitized by Google

ſive humana, quæ aut rationi excolendæ, aut Religioni, juſtitiæque firmandæ, aut civium ſive utilitati, ſive honeſtæ voluptati procurandæ inſerviat inde eſt excludenda, ut qua quisque in arte publicæ felicitati promovendæ ſe parem exiſtimat, in eadem viros peritiſſimos, magiſtrosque optimos, a quibus erudiatur, inveniat.

Atque iſtud eſt, quo feſtivus hodiernæ diei adſpectus, atque omnis inaugurandæ Reipublicæ litterariæ ſolemnitas ſpectat; quo Clementiſſimus, & Auguſtiſſimus Cæſar Joſephus II. collectos ex omnibus, qua late patent Regnis, Viros in omni ſcientiarum genere verſatiſſimos ſuis & dignitatibus, & Magiſtratibus diſtinctos, hoc eſt Univerſitatem velut omnium ſcientiarum ſedem in Principe hac Galiciæ Urbe conſtituit, eandem glorioſiſſimo ſuo Nomine inſigniri, & in æternum accepti beneficii monimentum JOSEPHINAM dici admittit, peculiaris ſubſelii dignitate, ſeu Senatus auctoritate, inſignibusque propriis illuſtrat, librorum ſelectiſſimorum copia, antiquitatum eximia collectione, velut proprio remotioris hiſtoriæ fonte, muſæorum, ſive mechanicorum, ſive phyſicorum inſigni adparatu, anatomico, chemicoque inſtrumentorum theatro, botanico ut dicimus, horto, non voluptatis aut deliciarum, ſed utilium medicamentorum & herbarum peregrinarum ſeminario -- -- verbo, omnibus & ad erudiendam juventutem, & ad Doctorum commoditatem & ad ſcientiarum incrementum ſubſidiis ditat atque exornat, hasque innumeras velut in uno beneficio collectas gratias Regio, Cæſareoque Diplomate confirmat.

Ad

Digitized by Google

Ad quorum majorem fidem ut accepti beneficii gratia ad Omnium Ordinum notitiam perveniat, ipſa Diplomatis verba legantur.

(Legitur Diploma per Conſiliarium Gubernii ad hoc ſelectum.)

POST LECTUM DIPLOMA.

Jam vero cujusnam fidei novam hanc Univerſitatem, unaque conceſſa jura ac privilegia Sacræ, Cæſareæque Majeſtatis Nomine primum committam? niſi Tuæ Excellentiſſime, Illuſtriſſime, ac Reverendiſſime Domine, qui quemadmodum quondam ob ſpectatam Tuam prudentiam, pietatem, religionem, & egregia in utramque Rempublicam merita, epiſcopali, quam ornas, dignitate, unanimi & Eccleſiæ, & Cæſaris judicio ornandus videbaris! ita nunc concordibus doctiſſimorum virorum votis dignus inventus es, qui Primus novæ huic Joſephinæ Univerſitati ſumma cum poteſtate præficereris.

(Traditur Diploma.)

Accipe igitur Rector magnificentiſſime Diploma hoc Cæſareum, ſanctum, inviolabile, atque in omnes ætates valiturum a Joſepho II. erectæ Univerſitatis Inſtrumentum.

(Traditur Sigillum.)

Accipe Univerſitatis Sigillum certiſſimum dignitatis, fideique publicæ teſtimonium.

(Traduntur Claves.)

Accipe denique claves Cæſareæ hujus Regiæque ſcientiarum ſedis, ſigna Tuæ in omnem Rempublicam litterariam poteſtatis,

Digitized by Google

ſtatis, ut eam nonniſi dignis aperias, indignis vero, & invitæ Minervæ Alumnis occludere valeas.

Tu vero fidelis, & vel ex hoc uno felix Galicia, quod Te Cæſar Clementiſſimus tanquam relictam ſibi a matre glorioſiſſima, peculiaris gloriæ comparandæ ſegetem, quodam prædilectionis amore complectatur, atque ideo datis innumeris beneficiis, nova ſemper adcumulat; gloriare hoc Dono tuo, eoque tanquam novo vigilis ſuæ, & in omne non præſentium ſolum, ſed poſterorum quoque bonum unice intentæ, vereque paternæ ſolicitudinis argumento fruere. Novo dicebam: quin perpetuo, neque ulla temporis diuturnitate intermorituro, dicere oportebat.

Libet enim, neque poſſum oblata hac mihi, & fors non reditura, pulcherrima ad Auditorem ex omnibus Regni Ordinibus ampliſſimum de Principe meo loquendi facultate, præteritorum non meminiſſe, ut in beneficio, quod hodie accipitis non jam donum ſed dantis affectum intueamini, atque ita cognito ex continua rerum pro publica felicitate geſtarum ſerie, ſi ulli unquam illi certe quam maxime proprio Patris patriæ charactere, toti in Ejus Fidem atque obſequium non tam inflammemini, quam rapiamini.

Subjectas Clementiſſimo Sceptro ditiones omnes perluſtravit, ut quid cuivis ad felicitatem deeſſet, ſuis Ipſe oculis inſpiceret; Terras varietate locorum disjunctiſſimas peragravit, ut quæ

in quavis regiminis forma optima intelligeret, ſuas in terras inferret; aut infirmitate, aut vulnere, aut quæ corporum noſtrorum inevitabilis ſors eſt, ætate fractis civibus non domibus, ſed urbibus ſimilia generalia hoſpitalia erexit; inſuper habitis belli incommodis, & ipſo mortis periculo contemto, perſona propria velut muro pro Civium ſalute oppoſita non hoſtes ſolum fugavit, ſed quæ hoſtibus timenda ſunt magis, famis, peſtis, exundationum, flammarumque pericula coercuit; vere Cæſar, qui ut cives ſuos periclitari audit, venit; quo res loco conſtitutæ ſint, videt; viſis ſemper ita occurrit, ut metum omnem depellat. Quid dicam amplius: a ſervitutis vinculo exſoluta humanitas; non adprobata ſed tolerata Religionum diverſitas, quia ſublata odiorum, ac diſſidiorum facultas; abſoluta quanquam utraque, ad limites tamen proprios non ulceratis ut nefaſtis quondam ſæculis, ſed concordibus in commune Eccleſiæ, & Imperii bonum, animis, mutuosque inter amplexus reducta cum civilis, tum Pontificia auctoritas; nova ſubſelliorum forma, accelerata judicia, repleta æraria, aperti portus, aſt prohibita ſoli exterornm cupiditati ſervientia commercia; quanta, fideles Galiciæ populi, quanta pro publica populorum proſperitate providæ Principis curæ argumenta! ſed hæc vobis cum regnis omnibus auſtriaco ſceptro ſubjectis communis felicitas.

Verum nunquam eorum ex animis veſtris oblitterabitur memoria, quæ ni oculis ipſi veſtris crederetis, narrata, ficta forſitan exiſtimaretis. Vidiſtis enim Eum tertio in hac urbe commoran-

morantem, omniaque coram inſpicientem, & quæ ſive ad publicum ſive ad privatum cujusvis bonum pertinebant, coordinantem, & nova pene omnia excitantem, quæ vel priorum injuria jacebant, vel novam regiminis formam requirebant. Vidiſtis, amaviſtis, votis omnibus proſequuti eſtis.

Atque hæc vidiſtis quidem; verum fructus commorationis hujus uberrimos adhucdum & hodierna præſertim die ſtupetis; ſublatas ſcilicet viarum difficultates pene inexplicabiles, ripasque pontibus commiſſas, refroenatas foenoris injurias, juſtitiam ita conſtitutam, ut ſi cætera, quibus fruimini commoda, liberaliter concedant, hanc unam vicinæ gentes invideant; locatas cæſareis non modicis ſumtibus colonias; commutatas efficaciſſimo ad imitationem exemplo, in ruſticorum bona regales terras; ſubmiſſos omnis opificii gnaros artifices, exinde multitudinem populi, quæ gloria eſt Principum, & felicium regnorum argumentum, jam pluribus millibus auctam; excitata in diverſis regni partibus Gymnaſia; generalia utriusque ritus clericorum ſeminaria, refloreſcentis Religionis ſpes & decora; in ſcholis a norma dictis primis omnium ſcientiarum rudimentis imbutam infantiam, neque hebræorum prolibus inde repulſis, ut a provida Principis cura neque ſubditorum ultimos excludi diſceretis; denique quæ ad dignitatem & communis boni amplitudinem primum forſan dicenda fuiſſent, peculiari a viris antiquitate generis ac majorum gloria inclytis collecto Ordinum aut Statuum imperii concilio, auctoritatem Nobilitati concilia-

 tam,

tam, & inauguratam hodierna die & Doctorum eruditiſſimorum numero, & ſubſidiorum copia, & quanquam abeſſent cætera, quæ tamen ſunt uberrima, vel ſolo JOSEPHI Nomine celeberrimam Leopolitanam Univerſitatem.

Hæc tot, & tanta ſunt, ut neque iis enarrandis oratio ſufficiat, neque ea conficiendi celeritate, nondum elapſo ſcilicet quarto regiminis anno ab uno Principe perfecta fuiſſe intellectus comprehendat, aut ſi rerum geſtarum copiam cum annorum numero componat, non ab alio certe quam a JOSEPHO II. MAGNÆ THERESIÆ FILIO proficiſci potuiſſe intelligat; qui Matris exempla ſequutus, cognitionem, induſtriam, curam, mentem denique omnem in unum ſubditorum ſibi populornm bonum intentam gerens, communem eorum felicitatem non procurare ſolum, ſed firmare etiam, ſed quantum quidem mortalibus aſſequi licet, æternitati quoque coæquare deſiderat; ita quidem, ut quæ communis amantium eſt conditio, paternus hic affectus, anguſti quo cor circumſcribitur, limitis impatiens, perrupto veluti repagulo in apertas flammas, amoris indices erumpat, ſic de ſeipſo, proprio ad ſingula ſubſellia ſubmiſſo chirographo conteſtans: *Mihi quidem certum, perſuaſumque eſt, Populum non in meum, ſed me in populi commodum conſtitutum, atque adeo utilitatem civium, ſubditorumque meorum felicitatem meis vel commodis vel auctoritati eſſe anteferendam:* verba digniſſima ſane quæ non noſtris ſolum cordibus, ſed omnium regnorum, imperiorumque thronis caractere nunquam de-

lebili

lebili inſculpantur, ut ad omnium populorum memoriam perveniant.

Agnoſcimus certe hunc TUUM in nos animum CÆSAR CLEMENTISSIME! (dabis enim, ut perſona, atque auctoritate TUA, qua me hodie ornas, tantiſper ſepoſita, pro noſtra & populi meæ curæ concrediti fide vadem præſtem) agnoſcimus hunc TUUM in nos animum, qui TIBI præ reliquis uni glorioſum Patris patriæ Nomen deberi demonſtrat. Neque (concede verbo veniam) neque Cæſarea TUA Fide interpoſita conteſtari opus fuerat, quod Facta ſingula loquebantur. Agnoſcunt populi, terræ, regna omnia, & cumprimis prædilecta TIBI Galicia, quæ Clementiſſimo Throno TUO advoluta pro paterna & in omne ipſius bonum indefeſſa ſolicitudine, vitam, ſanguinem, ſe ſuaque omnia, ac maſculam præſertim juventutem, quam ſingulari hodie beneficio ornaſti, in perpetuæ, neque ulla unquam temporis vetuſtate emorituræ gratitudinis teſtimonium, TUIS iterum obſequiis offert ac conſecrat; glorioſiſſimo vero Nomini TUO promeritam toties immortalitatis gloriam eo certius allaturam pollicetur, quo certius illud eſt: Principum Nomina non manantibus hoſtium ſanguine trophœis, aut fumantibus, quos adulatrix invenit antiquitas, avis, aut æternitati durationem minitantibus ſtatuis atque coloſſis, ſed gratis ſubditorum cordibus tanquam vivis acceptorum beneficiorum monimentis inſcripta, quam feliciſſime in omnem poſteritatem transmitti. Neque enim aera, aut marmora, ſed patres filiis adulationis neſciam veritatem, hoc eſt NOMEN TUUM laudesque loquantur.

 ORA-

ORATIO
EXCELLENTISSIMI AC ILLUSTRISSIMI DOMINI
VENCESLAI DE BETANSKI
PEISCOPI PREMISLIENSIS ET UNIVERSITATIS RECTORIS MAGNIFICENTISSIMI CORAM EXCELLENTISSIMO, AC ILLUSTRISSIMO DOMINO CÆSAREO-REGIO ABLEGATO IN PUBLICA FUNCTIONE HABITA.

Quam me felicem exiſtimo, dum in hoc cœtu, ſcientia, eruditione, diſciplinisque liberalibus ornatiſſimorum virorum, Te Excellentiſſime ac Illuſtriſſime Domine ſuffragante, tanquam primarium ejus electum membrum, cum, inquam, ego exiguis ad iſtam dignitatem meritis conſpicuus hoc loci comparere, teque auctoritate Auguſti Cæſaris Domini Domini Noſtri Clementiſſimi decoratum, ad hunc vero actum uti Commiſſarium imperialem ſpecialiter deputatum ea, qua expedit, obſervantia ſalutare valeam. Accepto, & recipio debita cum humilitate, totius areopagi nomine donum pretioſiſſimum Auguſti Cæſaris, videlicet diploma cum omnibus inſignibus, juribus, & prærogativis Joſephinæ Univerſitati Clementiſſime conceſſis, pro qua gratia gratiſſimi animi memoriam in perpetuum pollicemur.

For-

Digitized by Google

Fortunata ſane dies iſta eſt, cum veluti quoddam omen & auſpicium communis omnium lætitiæ per Te, Illuſtriſſime ac Excellentiſſime Domine! ſit futura, poſtquam enim ampliſſimum iſtud novumque opus gratiæ & bonitatis, Cæſaris Auguſti opus, genti Galicianæ & Lodomerianæ utiliſſimum, ſedem videlicet ſcientiarum & liberalium artium præclaram ac celebrem Univerſitatem, admiranda ejus fundatam cura & munificentia, nobis repræſentas. In has extemplo ſumma cum jucunditate cogitationes rapimur: fore nimirum procul dubio, ut in eadem Univerſitate tam nos, quam ſucceſſores noſtri gratiſſimi, zeloſiſſimique ſuarum exiſtimant partium Magni Joſephi celebrare ſummam beneficentiam, ſapientiam, celebrare reſtauratorem litterarum, ſubditarum ſibi nationum æquiſſimum moderatorem, celebrare cum admiratione præclara ejusdem geſta, extollere laudibus ejus incredibilem clementiam, piiſſimum in reformanda eccleſiæ diſciplina zelum, in ſaluberrimis ferendis legibus dexteritatem, providiſſimam ejus circa bonum commune, iſtamque puriſſimam mentem, verbo, prædicare Eum ut patrem omnium, ut Cæſarem benigniſſimum, ipſisque hac in parte Trajanis, Aureliis, Antoninis majorem. Fateor tandem, Illuſtriſſime ac Excellentiſſime Domine! curam Tuam & ſolicitudinem circa inſtitutionem hujus Joſephinæ Univerſitatis fuiſſe efficaciſſimam. Vides nos hic gratiſſimi animi ſenſu perfuſos: Tuum nomen, Tua erga Magnum Joſephum fidelitas & in rebus gerendis zelus & dexteritas, Tua probitas, & erga gentem galicianam propenſio gratam memoriam animis infixam relinquet immemorialem.

ORATIO

ALTERA GRATIARUM ACTORIA EJUSDEM EXCELLENTISSIMI EPISCOPI IN PALLATIO EXCELLENTISSIMI AC ILLUSTRISSIMI CÆSAREO - REGII ABLEGATI DICTA.

Firmata inſtitutione Univerſitatis Joſephinæ ſcientiis, gloriæ, & felicitati optimæ nationis galicianæ conſecratæ reſtat, ut in hoc nobiliſſimo cœtu Procerum, Magnatum Primariorum Status Regni, & Tribunalium res publicas gerentium, ut, inquam, Tibi, Excellentiſſime ac Illuſtriſſime Domine! Auguſti Cæſaris auctoritatem repræſentanti animi mei ſenſum, una cum ampliſſimis, clariſſimisque Viris, novam Univerſitatem complectentibus fideliter & debita cum obſervantia exponam: ſi enim interiorem animi ſcrutari licet ſenſum, videmus hic omnes Viros præſtantiſſimos mirifica animorum jucunditate & gratitudine perfuſos. Quis non cognoſcit in hac nova fundatione Magni Joſephi clementiam, & liberalitatem eo tendere tantum, ut præclaræ genti galicianæ nihil deeſſe videatur ad felicitatem ſuam in ſolidiſſimis fundamentis ſcientiarum, liberalium artium, & ſapientiſſimarum legum ſtabiliendam & firmandam. Noſtrum erit in hac Univerſitate, Fundatoris & Benefactoris Auguſti hanc beneficentiam, & omnia magna ejus geſta

Digitized by Google

ſta in exercitationibus noſtris publicis celebrare, & Ejusdem gloriam & virtutes faſtis publicis perpetuitati temporum conſecrare. Cum mihi itaque, membro quidem tenuiſſimo Joſephinæ Univerſitatis, hujus gratæ memoriæ initium dare provincia obtingit, & in hoc Magnatum nobilium, & Dignitariorum cœtu ornatiſſimo celebrare jus & fas exigit, idem non in exquiſitis dictionibus, verum autem in cordis ſimplicitate & veritate præſtare totum animum admoveo.

Rapit admiratio, rapit amor, pietasque grati animi ſenſum, & cogitationes noſtras in Magnum Joſephum, qui inſigni ſua providentia, munificentia, & bene faciendi ſtudio, doctrinam, ſacram eruditionem ut fundamentum omnium ſcientiarum & virtutum in hæc regna introducere nationem Galicianam & Lodomerianam illuſtrare, omnique modo fortunatiſſimam præſtare in abuſus & errores animadvertere, eosdemque corrigere, ac omnia ad gentis utilitatem, decorem & proſperitatem dirigere non deſiſtit. Habet enim præ oculis illud ſapientiæ divinæ oraculum: in ſcientia, virtute & æquitate ſtant regna & reges, ac principes juſta decernunt.

Neminem fugit, quanto ſtudio Joſephus Auguſtus a tenera ætate in ſcientiis, liberalibus artibus, in publicis exercitationibus probatus admirationem & laudem ſibi conciliaverit, qua opera Dei favore amoreque populorum ſcire imperare edoctus fuerit: ex his ſapientiæ præceptis animus ejus ita componebatur,

ut nulli rei ſtuderet magis, quam moribus Auguſta perſona dignis, nihilque deſideraret, niſi juſta, honeſta & cum æterna laude conjuncta.

Eadem diligentia litterarum ſtudiis erat intentus, in quantum iſtæ uſui forent Principi ad altiſſimum Majeſtatis faſtigium procreato.

Ut autem omnes imperandi artes caperet, exerceretque facilius, omnium temporum exempla inſpexit, diverſasque gentium linguas mira celeritate arripuit, nec non jura, quibus variæ nationes reguntur, perquiſivit, regna & ditiones fere omnes luſtravit, non vana curioſitate aut oſtentatione ductus, ſed ut mores, conſuetudines, leges, ſcientias, Majeſtatem Religionis, & quæ cultum divinum reſpiciunt, & magis promovere poſſunt, cognoſceret, & conſtitueret.

His imo regnis ea felicitas contigit, ut Joſephi Auguſti Galiciam & Lodomeriam ter jam peragrantis præſentem Majeſtatem oculis uſurpare licuerit, non in moleſta pompa & vana magnificentia ſpeciem ſuperbiæ præſeferente, ſed animi altitudinem & humanitatem docente exemplo.

Perpendamus nunc, Viri Perilluſtres ac Clariſſimi! quanta cum clementia, manſuetudine, affabilitateque Joſephus Auguſtus quotidie, & ubique omnibus apertum conceſſerit aditum,

miſer-

Digitized by Google

miſerrimis etiam præbuerit ſolatium & adjumentum ſine ullo diſcrimine, ſi adeuntes ore vel ſcripto ſupplicarent, in audiendis enim eorum poſtulatis, cujuscunque ordinis, & fortunæ eſſent, mira facilitate, comitateque ſemper iis benigniſſimum ſe ſe exhibuit.

Quid autem majorem & perenniorem Auguſto Cæſari attulit laudem, quam illa inſignis adverſus Patrem Auguſtum pietas, perpetuaque erga Matrem Auguſtam reverentia, dum per multos annos Rex, & Imperator atque Gubernaculi regnorum conſors, & hæres toti mundo admirandum inuſitatæ moderationis & filialis obſervantiæ exemplum dedit, nihilque ſine auſpiciis & auctoritate voluit, diſpoſuit, ſuſcepit, niſi quod Auguſtæ Matri magis probaretur.

Ab ejusmodi ſpeciminis indole quid aliud, niſi magnum, niſi Deo, & hominibus carum expectare poſſumus a Joſepho Auguſto. Ipſe enim ex Lotharinga regia gente antiquiſſima, belliçoſiſſima, genus & ſanguinem ducit. Neminem latet majorum ſuorum in rebus geſtis ſapientia, magnanimitas, in bellicis expeditionibus fortitudo tot Heroes, quot Principes exſtitiſſe, gloriam immortalem poſteritati relinquentes. Populi Lotharingiæ hodiedum grato animo recordantur, quam beneficos & caros habuerint principes.

Franciſcus I. Cæſar Auguſtus divæ memoriæ, pater Magni Joſephi a Deo electus eſt, ut in illo reviviſcat Auguſta ſtirps

auſtriaca, firmiſſimis radicibus nitatur, & unam quaſi gentem efficiat. Hæc enim illa eſt ſtirps, quæ ab ipſo heroico ſæculo per plurimas temporum ſucceſſiones producta Majeſtatem nominis ſui latiſſime diffudit, quæ ſemper optimos patriæ Patres, Imperatores & Reges dedit, qui mentis altitudine & aliis divinis virtutibus magnum ubique nomen, reverentiam, admirationem, ac populorum amorem retulerunt.

Quantum Joſephus Auguſtus majores ſuos aſſequatur, geſta ejus & facta oſtendunt, univerſus orbis ea tanquam portenta & prodigia celebrat, atque profitetur tantæ ſapientiæ & perfectionis principem fuiſſe neminem.

Quam primum totum pondus gubernationis imperii, & tot regnorum humeris ſuis ſuſtinendum obvenit, prima & antiquiſſima Ei fuit cura, ut aulæ ſuæ imperialis res ſapientiſſime ordinaret, ad conſilium maximarum rerum adminiſtrandarum ad omnis generis dignitates & officia nonniſi viros ſelectos, prudentia, fide, & virtute probatos adhiberet, ut cultui divino, religionisque ſanctitati ſummum decus, & dignitatem redderet, ut defectus in rebus eccleſiaſticis, & civilibus tolleret, & corrigeret, ut eccleſiæ diſciplinam ad mentem canonum & conſtitutionum reduceret, & firmaret, ut diſſidia, & odia religionis in mutuam caritatem & concordiam converteret, ut dogmata veræ fidei foveret, & defenderet, ut exceſſus & vitia reprimeret, & caſtigaret, ut virtutes & talenta decoraret, & compenſa-

ret,

Digitized by Google

ret, ut ſcientias & bonas artes foveret, promoveret, & amplificaret, ut inſtitutiones & fundationes bono, & commodo publico proficuas multiplicaret & locupletaret, ut non utiles ſubditos ad publicum eccleſiæ & ſtatus obſequium converteret, ut egentibus, & miſeris ſubveniret & provideret, ut commerciis ubique auctis, & extenſis ſummum vigorem præberet, ut in regionibus deſertis novos populos fundaret, & leges conderet. Hæc omnia & alia incredibilia Joſephus Auguſtus ſapienter, fortiter moderatur, dirigit, & gubernat, eique totum negotiorum pondus innititur, non alia ſubſtituta cervice, ſed ſuis viribus alto ſuo ingenio, indefeſſo labore, ita ut nihil tam reconditum, nihil tam arduum eſſet, quod non dexteritate expediret, & conſiliorum auctoritate efficeret.

Si præterea tantum valet prudentia, quod Plato vir ſapientiſſimus cenſuit, ut per ſe felicitatem homini comparet, & maxima imperia optime gubernet; quibus unquam laudibus ſatis ornari poterit ſingularis perfectaque Joſephi prudentia?

Quid dicendum de ſumma Auguſti potentia? de arte & ſtudio militari ad maximum perfectionis apicem perductis? ad quid iſta portenta omnia, niſi ad felicitatem & quietem noſtram ſecuram, perennemque præſtandam!

Perſpectas, & exploratas habemus igitur res omnes, magnitudine inauditas, in oculis noſtris verſantes, quæ, quo altius

Digitized by Google

exaltant ſæculi felicitatem, ita magis immortalem adjungunt gloriam Divo Joſepho. Noſtrum eſt, Viri perilluſtres, ac clariſſimi! ea omnia, nominatim celeberrimæ inſtitutionis hujus Univerſitatis ſolemnitatem faſtis notare, & gratiſſimæ memoriæ conſecrare.

Ad Te demum, Excellentiſſime ac Illuſtriſſime Domine! debita cum obſervantia ſermonem converto; vides nos omnes admiratione & grato animo perfuſos, Auguſti Cæſaris fideliſſimos ſubditos; fortuna, vita, felicitas noſtra in Ejus clementiſſima manu, & voluntate exiſtunt.

Tu, Excellentiſſime, ac Illuſtriſſime Domine! litterarum & doctrinæ protector! qui in tractandis negotiis tanta dexteritate, integritate & prudentia polles, qui humanitatis & benevolentiæ das omnibus ſpecimina, qui ardentiſſimis, fidelibusque obſequiis tam erga ſummum imperantem, quam erga gentem galicianam communem exiſtimationem tibi nactus es, non deſine protegere & adjuvare naſcentem hanc Magni Joſephi Univerſitatem & ſcientiarum ſedem; non deſine docere, ut nos omnes in ſumma fide & obedientia animis noſtris alte infixa ſciamus placere Auguſto Cæſari Domino noſtro Clementiſſimo, pro cujus ſalute, & gloria preces noſtras ad Deum convertimus, benedictionesque cummulatiſſimas in Joſephum Auguſtum effundendas ore, & corde a divina Majeſtate efflagitare non ceſſabimus.

ORATIO

Digitized by Google

ORATIO
POSTREMA IN PRIMO UNIVERSITATIS CONSISTORIO HABITA.

Quo animorum conſenſu in eligendo me ad gubernacula cœtus veſtri, viri ampliſſimi! conſpiraſtis, eo pene ſtudio, gratique animi ſenſu, dignitatem iſtam ſuſceperam, non eam promeruiſſe exiſtimans, ſed illorum faventibus ſuffragiis ſuſcipere potuiſſe geſtiens, qui dum iſtud in me conferunt ornamentum ad partem me ſui honoris ac famæ invitant quodamodo. Nota mihi ſane, perſpectaque ſunt veſtra in hunc locum muſis conſecratum merita, quæ in vobis univerſa hæc civitas, univerſi horum regnorum ordines, præſertim vero viri illuſtriſſimi ad clavum regiminis conſtituti agnoverunt, ſuſpexeruntque. De quibus dubitare nedum per iſtam, qua fruimur, & qua ad nobiliſſimas tradendas facultates invitati eſtis, exiſtimationem communem non licet; verum libenti regiminis mihi collati ſuſceptione iisdem adſtipulari non ambitionis, ſed æquitatis erat. Et quorum, dum me quaſi conſortem atque præſidem elegiſtis, dubitandum potius eſt an hocce, qua me veſtra cumulavit benevolentia honore, jure merito potiar. Verum tantæ provinciæ arduitas ideo invitatum non deterruit, quod eo facilius ſuſtinenda

da videbatur, quo invitantes, eligentesque digniores & quo certius ii ſint, qui, ſi præeſſe ſibi voluerunt, eo ſtatim modo ſuum ad eam propriis humeris geſtandam jus probarunt.

Afficit me vehementer (ſemel adhuc fateor) perhonorifica iſta veſtri erga me ſtudii ſignificatio, perilluſtres, ac clariſſimi Decani! verum ſimul etiam quædam tenet ſpes allaboraturos vos pro omni, quo par erit modo, ut hocce cohoneſtatus munere ſummam ex vobis opem & auxilium ad digne obeundum habeam. Præclara iſta Univerſitas auſpiciis & cura Magni, Auguſtique erecta Joſephi niſi vos tantos nacta fuerit viros, qui omni virtute, eruditione, diſciplinisque excellunt, nusquam mihi polliceri auderem, honorem Rectoris eſſe mihi perlibenter geſtandum. Subiit cogitationi meæ vos quoque ad hujus honoris partem ac onus eſſe vocatos. Exiſtimabam, ex quo ſingulari Auguſtiſſimi Principis erga litteras munificentia in hoc eſtis proviſi loco, ex quo ſuprema Ejus nobilibus vos præfecit facultatibus voluntas, eo ordine diligentia & ſtudio commiſſas vobis iri tractatum ſcientias, quæ menti Auguſtiſſimi Cæſaris ad amuſſim reſpondeant. Non ignoratis, quam Ille cupiat ardentiſſime, ut humaniores litteræ, liberalesque artes eo in revindicatis hisce regnis florere poſſint modo, quo in aliis ejusdem hæreditariis ditionibus admirandum ferme in modum vigere non ceſſant. Non ignoratis, quam omnis Illius eo collimat ſolicitudo, ut in juventute galiciana æque ac in aliis politioribus Europæ ſuisque populis cultiores mores, humanitas, eaque induſtria efformetur, ex

qua

Digitized by Google

qua tanquam ex radice omnes utiliſſimæ nationi univerſæ artes, vitæque modi honeſtiores proveniunt: ut, inquam, juventus hæc, ad ſolidam litteraturam, vera cognoſcendarum rerum principia, puræque religionis Majeſtatem erudiatur.

Iſta igitur animis veſtris obſervari, alteque mentibus inſidere exiſtimo, iſta vobis veluti quoddam calcar futura ſpero, ut omnem veſtram operam, omnem conatum ad id intendatis, quatenus quæ Auguſtus Joſephus laudabiliſſimo exorſus eſt principio, quæ opere magnanimo pergit exequi, quorum denique obſervatione mihi ipſi nihil antiquius, nihil ſolennius, nihil jucundius poteſt accidere, quatenus, inquam, hæc cordi, curæque veſtræ ſpeciali & eſſe patiamini, & ſimul probetis effectu me a vobis ex hoc potiſſimum fine eſſe electum.

D ORATIO

Digitized by Google

ORATIO

D. JOANNIS BAPTISTÆ FINSIGER, FACULTATIS THEOLOGICÆ DECANI.

Nobile ſpectaculum! omnium hic video ordinum Viros, omnes lætari, & jubilare, ſenes, juvenes, omnem ætatem & ſexum in admirationem rapi, grato muſicæ concentu reſonare plateas, & fora, hinc Nobilium turmam, illinc eruditorum chorum gravi & modeſto paſſu incedere, ſummum Sacrorum Antiſtitem numeroſo comitatum clero agnum immaculatum offerre adſtante frequenti populo. Hujus inſolitæ pompæ & apparatus tam ſacri quam profani quæ igitur cauſa eſt? oculos ad Excellentiſſimum Cæſareo - Regium Commiſſarium convertamus. Ipſe dicet nobis, non hic agi de trophæis ob victorias in terra mavortia reportatas erectis, non de auſpiciis Romanorum, vel Græcorum oraculis, ex quibus quod lubebat, licebat portendere & augurari. Trophæis quibusque, auſpiciis & oraculis omnibus longe majora nobis hodie attuliſti Excellentiſſime Cæſareo Regie Commiſſarie. Sed quid illud eſt? Eſt profecto, quod nec majus dari, nec gratius adferri, neque avidius accipi poterat. Terras ac provincias populis implere, commercia introducere, ſecuritatem policeri, ac ſuſtinere; & hæc quidem magna ſunt, ſed & his longe majora, hominum videlicet ingenia excolere, mores refor-

Digitized by Google

reformare, cives ſalutaribus, & neceſſariis doctrinis imbuere; paucis: cunctos in aliam & excellentiorem naturam convertere. Hocce eſt illud donum, ac beneficium, quod nobis hodie PATER PATRIÆ JOSEPHUS AUGUSTUS contulit, Athenæa nempe & muſæa. O diem fortunatum & auſpicatiſſimum! Ter felix Galicia, cui tanta ſors obtigit, ut munus, quo majus nullum eſt hodierna die a Munificentiſſimo Principe accipere promerueris! Romani olim debellatis Argivis, Orienteque in ſuam poteſtatem redacto, non tam de pretioſis marmoribus, columnis æneis, aut prodigioſis obeliſcis, quam de eruditis ſpoliis ac monumentis triumphos agebant. Mira prorſus res! non capti a victoribus, ſed victores a captis ducuntur in triumpho, ſibique non modo artes, ſed & leges ipſas dari, non indignantur.

Generoſa, ac Nobiliſſima Galiciæ gens non indiges Tu ſtimulis nec meis precibus ut nunc jam exultes gaudiis, lætitiamque publice teſteris, ſed ultro efficies, ut quod olim veteres Romani Tu nunc & illos æmulando, & Tuorum majorum veſtigiis inſiſtendo eo pertingas, quoTE AUGUSTUS ire, Te progredi, Teque demum perducere cupit quam ardentiſſime.

JOSEPHUM multis quidem ſeculis præiverunt Hadrianus, & Alexander Severus Imperatores, quorum ille Romæ Athenæum fundavit, hic in meliorem reduxit formam. Præclara hæc facinora quum Lampridius, & Capitolinus poſteritati commendarent, nunquam diſertius, nec majori cum efficacia unquam

aut dixiſſe, aut ſcripſiſſe putares. Et revera quando vel æquioribus, vel magis debitis efferuntur laudibus Principes, niſi cum eam impendunt operam, ut urbs, quæ orbi dominabatur, Academiarum etiam ſplendore pergeret gloriari, eſſetque legum, ac virtutum latiſſimum domicilium & templum. Quod Hadrianus, & Alexander ſuis populis, id genti galicianæ, quam imprimis amat, præſtitit JOSEPHUS AUGUSTUS. Quis tanti, tamquæ excelſi Benefactoris grata in omne ævum non recolat mente memoriam. Dicite, amabo, cur Græci Romanos, Romani reliquos populos, barbaros compellabant? fortaſſis gens cultior, præ minus culta hoc privilegium ſibi jure uſurpat? Græcæ ac Romanæ gentis exempla Galli, Italique & non tam pridem audentiores Germani imitari amant. Ab hiſce magnopere quod ſibi metuat, non habet Polonia noſtra, quæ pridem jam inde, ut ejus teſtantur annales, conniſa eſt eluctari & nunc penitus ut eluctetur, Auguſtus efficaciora ſuppeditat media, majora offert ſubſidia, aliaque plurima commoda quaſi ad manus quam largiſſime porrigit. Profecto dies & tempus me deficerent, ſi de magnis præclariſque Ejus facinoribus vel pauca delibarem, & quis eſt, qui Spartam hanc ita ornet ut de Principe, cujus fama jam per totum qua late patet orbem, pervaſit, aliquid quod dignum ſit Oratore, dicat? deinde eum laudis licet meritæ nec eſſe cupidum nec æſtimatorem, quis ignorat? prætera ſi id vel maxime facere vellem: vel minus de Ejus virtutibus, quod certe fieret dicerem, & culpa non carerem; vel æquo plus, quod tamen vix fieri poſſet, & turpem adulationis notam incurrerem. Quare

re patere Princeps magnanime, ut de argumento ſaltim quod cum præclaris Tuis facinoribus & præſertim cum beneficio, quod nobis hodierna die contuliſti, affinitatem habet maximam coram hoc Excellentiſſimo, Ampliſſimoque Conſeſſu, & Senatu academico pauca quædam pro ingenii mei tenuitate dicere præſumam.

Sed cujusmodi eſt iſthoc argumentum! ſi dixero petendum eſſe ab utilitate & neceſſitate litterarum tam ſacrarum, quam profanarum, jam vos ſpartam hanc a viris ingenii magnitudine & eruditione conſpicuis Mureto, Facciolato, Ferrario, Erneſtio, aliisque prope innumeris ornatam fuiſſe, reponetis & verum reponetis. Sed num idcirco ſi iteratus de eis ſermo haberetur, minus delectari, vel minus prodeſſe cenſerentur? Profecto non. Interim relicto hoc nobiliſſimo argumento de nexu tantum & conſenſione, quæ litteras profanas, ſacrasque inter, & Rempublicam, intercedit, verba ſi modo favere vultis, hodierna die dicturus ſum.

Et revera, niſi omnia me fallant, tantus eſt hic nexus, tantaque conſenſio, ut litteræ ab imperiis nullo modo poſſint divelli. Nam quemadmodum ſine clavo navem invaleſcentibus ventis in ſcopulos illidere, exercitum abſente vel interfecto Duce fundi & interire neceſſe eſt, ita litteræ quum ſint imperii clavus & anima, eas ſi negligis, aut tollis, vel a regimine ſemoves, fieri non poteſt, quin Respublica mox langueſcat, ſen-

Digitized by Google

ſim deficiat, & collabatur tandem; adeo ut hanc ſine illis nec diu ſtare, nec ullo modo eſſe poſſe facile intelligas.

Verum quo clarius perſpiciamus, quam arcte hæc duo ſimul conjuncta ſint, ſeque perpetuo comitentur ac ſequantur, imperia unde ſint, paucis ut inveſtigemus, abs re, qua de agimus, haud alienum eſſe puto. Filiorum ætas tenera, ope indiget aliena, a parentibus percipit alimenta, ſub eorum magiſterio diſcit loqui, cogitare, ratiocinari, mediiſque uti ad ſeſe conſervandum neceſſariis. Horum ſervitiorum intuitu liberi ipſa natura duce parentum ſeſe ſubjecerunt imperio. Dein ſublato e vivis communi capite, vel creſcente inſigniter primæ familiæ numero, diviſiones, emigrationeſque ultro ſequebantur. Magna namque hæc familia in plures diviſa, ſingulæ ſui juris eſſe volebant. Quæ cauſa fuit, ut in diverſis hiſce familiis paſſiones primum & vitia, quæ hominibus inhærent, mox diſſidia, turbæ, bella invicem excitarentur. Quo in ſtatu, quum propius ab interitu abeſſent, ne penitus interirent, ſuapte natura convenerunt, ſibique unum, qui reliquis omnibus præeſſet, delegerunt. Imperia igitur quis ambitione, aut factionibus hominum inſtituta fuiſſe auſit affirmare? Nunquid liberos, fortunas, noſmet ipſos conſervare, injurias repellere fortuito caſui adſcribi oportere, aut vana & inutilia hæc eſſe non nemo dicet? Hæc interim ſatis commode intelligimus, num vero poſtquam jam conſtituta ſunt imperia, mentes hominum quæ ſint, quibus rebus ſtudeant, quæ habeant in honore & quæ ament, mox intelligimus,

aut

aut num internas quoque imperiorum ipſorum neceſſitates & externas facile cognoſcimus? morbos, cauſasque morborum, quibus illa vexantur nunquid perſpicimus? mala quæ Reipublicæ ſæpe imminent, poſſumusne ſine multis vigiliis, & invita minerva prævenire? Hic ego mei ingenii parvitatem ſponte, ingenueque profiteor, at ſimul etiam fidenter aſſero: Reipublicæ hocce malorum, incommodorumque genere agitatæ niſi litterarum antidotis non poſſe ſubveniri.

Quemadmodum vero primitus vel tenui parvæ familiæ pomerio, vel unius tantum civitatis terminis concludebantur imperia, ita artes etiam & ſcientiæ valde anguſtis circumſcribebantur limitibus; antediluviana quidem gens non pauca transmiſerat ad poſteros, ſunt tamen poſt ejus diſperſionem multo plura partim deperdita, partim antiquata, ſenſimque genus humanum in barbariem & ignorantiam prolapſum eſt. Inde miſeri mortales nullo modo niſi introducta rerum ubertate, aliisque vitæ commodis comparatis poterant eluctari. Sapientiam proinde, ubi egeſtas gravis, ubi calamitas, ubi bella, nec ulla, aut pauca ſunt commoda, fruſtra expectaveris. Nonne Ægyptii & ob loci ſitum & ob rerum omnium commoditates primi fuerunt, qui præcepta Rempublicam bene gubernandi, artemque vitæ ſuaviter tranſigendæ, ac populum reddendi felicem inveniſſe feruntur? Hæc quum faciunt, nemo erit, qui eos ſanctioris politices myſteria longa meditatione penitius inſpexiſſe, non fateatur. Illud vero Ægyptios, eorumque Reges præcipue commen-

dare

dare videtur, quod Philoſophiæ, & Theologiæ laude, & cultura reliquas omnes nationes longo poſt ſe intervallo reliquerint. Statuta nempe ad cultum Deorum ſpectantia Regni legibus attemperabant, leges contra Religione mitigabant. Utraque in ſacris libris, unde ſine legitimæ auctoritatis conſenſu ne latum quidem unguem recedere licebat, quam diligentiſſime cuſtodiebant. Sapientiæ hujus ſacræ, & profanæ ſtudio flagrabant Græci, eoque, ut eam condiſcerent, proficiſcebantur Pythagoras, Thales, Plato. Solus vero Pythagoras myſteriorum a Sacerdotibus juſſu Regis Amaſis factus eſt particeps. Sed cur cæteris fere omnibus arcana hæc tanto ſtudio celentur, nonnemo quæret. Certe cui ingenium eſt, & otii multum, rerumque noverit ſtatum, & relationes conciliaverit, haud difficulter fortaſſis intelliget. Sed quot, & quibus datum eſt divino hoc nectare repleri, hacque cæleſti recreari ambroſia? Abdomenes Tyrius, Zoroaſter philoſophus, Darius Hyſtaſpes, imo Moſes ipſe ut ſibi arcana illa rerum naturæ ſacra paterent, quid non moverunt? quæ conſilia non inierunt? ad quas aras, & templa non confugerunt? Ad hoc ſacrarium propius ſine omni dubitatione accedunt Lacedæmonii, & Athenienſes; his Ceres prudentiorem, ſapientioremque præfecit; illos autem docuit Lycurgus non ut divitiis, aut amplis terrarum tractibus, ſed animi magnitudine, libertatis, & honoris ſtudio, ac ſapientiæ laude cæteros omnes antecellerent. Cæterorum, qui in hac palæſtra inclaruerunt, preſſit veſtigia Philippus Rex. Hic Princeps ſuos Macedones vocabat homines liberos, nec eis niſi ſecundum leges,

eaſque

easque æquitati naturali conſentaneas, haud attento poteſtatis abſolutæ privilegio, imperare cupiebat. Verba ſane æterna memoria digna! Vinctis Rex ſolvit vincula, ut non ſolum iis, quos libertate donaverat, majori cum gloria imperare poſſet, ſed etiam ſibimet ipſi veluti ad cæterorum conditionem demiſſo imperari pateretur. Et quid impedit, quominus, ſicut in Lacedæmonia Ephori, & Romæ Tribuniplebis, ita in Regnis quibusvis ad moderandam Regum potentiam leges principatum tenerent? Felix Respublica, ubi non edicta ſed pro edictis leges populis dominantur! Ita profecto. Eodem namque ordine, eademque, qua in imperiis creſcit ſapientiæ, libertatisque ſtudium, eadem, inquam, ratione non ſolum Principum gloriam, auctoritatemque augeri, ſed eorum etiam decreſcere impotentiam, ſacerdotii vero tolli fanaticismum, autocratiamque intra ipſum Sanctuarii pomerium reſtringi, populi demum barbariem, ſuperſtitionemque pedetentim deponi, experientia vera rerum magiſtra, quum homines jam in ſocietatem coire cæperunt, mox docuit. Forſitan Philippum Serta, Mauſolæa, aræque, quas primævæ ætates in Aſia, & Græcia ſapientiæ Cultoribus conſecraverant, latere poterant?

Hæc pauca ex remotiore hiſtoria depromta monumenta non contradicunt medii ævi Principibus. Trajanus Imperator ipſe Philoſophus, Orator, poeta, poetas, Oratores, philoſophos colloquiis, ac familiaritate dignabatur adeo, ut in diſputationibus Imperatorem a Philoſopho, & Poeta, Poetam,

& Philoſophum ab Imperatore non diſcerneres. Et Theodoricum Regem vel uno Caſſiodoro in conſilium adhibito leges cedro dignas, marmoribusque inſculpendas toti Italiæ dictaſſe, Orthodoxos non diſpari benevolentiæ ſinu, atque Arianos complexum fuiſſe, ipſumque, licet Arianus eſſet, haud parti uni magis, quam alteri, ut ſapientem decebat Principem, unquam faviſſe, quis ignorat?

Vidiſtis Auditores ſapientiſſimi & in antiquiore, & minus remota ætate, quam arcte ſint cum doctrina, & litteris conjuncta imperia, quomodo ſe juvent invicem, ſeque perpetuo ſequantur, nec alterutrum liceat ſine periculo divellere, imo alterum ſi ab alterius recederet ſocietate, ſummum foret periculum. Tantæ cognationis, & propinquitatis, quæ inter poteſtatem politicam, & ſapientiam intercedit, luculentiora adhuc dabo argumenta. Athenis olim aliis pro Democratia, aliis pro Oligarchia, aliis demum pro medio quodam ex utraque commixto regiminis genere pugnantibus, omnia erant perturbata, leges everſæ, jura civium contemta, potentes minus potentibus infeſti, inferiores qui erant, numero ſaltem vincere conabantur. In hac rerum, ordinumque omnium perturbatione, quis ſeditionum flammas, quæ certam Reipublicæ minabantur perniciem, compreſſit? Num arma? At hæc pridem Athenienſes in propria converterant viſcera. Num carceres, tormenta, aliaque pœnarum genera? At totum corpus erat corruptum, promptaque egebat, ac perita Medici manu. Qua igitur arte, cujusque auxi-

Digitized by Google

auxiliis horrida hæc tempeſtas compoſita eſt? Solon ille eſt naturæ humanæ ſcrutator ſolertiſſimus, qui Patriam non armis aut machinis bellicis, ſed latis legibus ſapientiſſimis ab hocce crudeli diſſenſionum liberavit incendio. Et revera minorem vim majori quemadmodum vinci, atterique neceſſe eſt, ita majoribus corruptelis, factionibusque graſſantibus longe fortiores ſi opponis ſapientiæ clypeos, dubium non eſt, quin quod moliris, cupisve, opinione citius conſequaris, tibique hominem, cui in labyrintho viam monſtrabat ſapientia, prudentiaque, nunquam a divino Numine derelictum fuiſſe, facile in animum inducas; e contrario Phocenſibus ob ſola Apollinis, quæ apud eos ubertim funduntur oracula, ſuperbientibus, & incurioſis quis gloriam, Areopagum, victorias ſpondeat? Spartanis æque ac Boëthiis ingenio tardis, Corinthiisque, quibus præter lucri cupidinem aliud nihil curæ eſt, quomodo aut domi a ſeditionibus, aut foris ab hoſtium impetu, & telis vitam ſecuram, & tranquillam agere licebit? Ne pigeat ad Philippum Macedonem imperii ſui fines inito cum Argivis, & Meſſeniis in perniciem Athenienſium fœdere proferre molientem redire. Heic incautis Athenienſibus potentiaque longe inferioribus ſuccumbendum erat. Quis periculoſa hæc artificia, has inſidias, hæc ſtratagemata manifeſtavit? cujus auctoritate, & conſilio potentia major longe minore contra ipſam naturam devicta eſt? Quis Argivos, & Meſſenios ab amicitia Philippi avocavit? Demoſthenes ſummus ille Philoſophus, maximus ille Orator eſt, qui egregiam hanc operam impendit, effecitque, ut Athenien-

Digitized by Google

ſes Principem hunc implacabili poſthac odio proſequerentur. Paucis annis poſt Antipatro Macedóniam gubernante illi ipſi, qui nuper victores erant, Athenienſes ſub jugum miſſi ſunt. Verum quæ eſt tam præcipitis mutationis cauſa? Oratorum præcepta mox contemni, Philoſophorum non probari oracula, ſeditionumque flammæ ſpretis ſapientiæ regulis foveri cœptæ ſunt. Quid mirum! ſi Macedo victor omnium duriſſimas devictis, & a prudentiæ numine abſcedentibus imponebat conditiones! Et quas? Num palatia, Aſty, agros, theſaurum, divitias extorquebat? Hæc quidem magnifica ſunt, & in ſumma, ut ſit hominum verſantur æſtimatione. Verum hiſce majora petiit Antipatrus. Sed quid illud? Athenæum eſt nempe, & Areopagus. Ita profecto Auditores ſapientiſſimi! cum Demoſthene, & Hyperide ſummis Oratoribus, & Philoſophis, quos Rex ſtipulatus eſt, in ſervitutem abductis, ut Trojam periiſſe ex Palladio ablato, ita Athenas perituras fore, merito exiſtimabat potentiſſimus æque, ac perſpicaciſſimus Macedonum Princeps. Quin uno ferme ſæculo ante iidem Athenienſes cæci, avari, invidi, ambitioſi, cum Socratem, a quo Græcia omnis ſplendorem ſuum, & gloriam repetebat, extremo affeciſſent ſupplicio, nonne hanc iis malorum, calamitatumque ſeriem, ipſumque interitum repugnante etiam Apollinis Delphici oraculo portendere licebat?

Sed ut ſciatis porro, num indiſſolubili ſint vinculo, imperio illigatæ litteræ, & an non ſummo in pretio ab iis ipſis Romanis

manis

Digitized by Google

manis habeantur, non melius quam ex ipſorummet, ut ita dicam, in illas odio percipietis. Poſteaquam enim ii æmulam domuiſſent Carthaginem, ſua arma in ſcripta monumenta tam publica, quam privata converterunt, eaque ad nihilum redegerunt. Proh hominum, ſuperumque fidem! Romani Principes quid agitis? Quo veſtra vos rapit impotens cogitatio? Nonne olim erga hoſtes ipſos humani, nunc quid præter morem in res ſenſu & anima carentes ſævitis? quid volumina ſtilo in ceratis tabulis exarata timetis? Corpora in Bibliothecis recondita quare exhorreſcitis? Hic Minerva armorum, & iræ neſcia, non Bellona implacabilis ſedes ſuas habet: hic altiſſima pax eſt, pacisque agitantur conſilia. At inquient Romani, in libris bellorum, ſtratagematumque & variarum artium exitialia præcepta, Politicesque myſteria, quibus facile abuti poſſumus, contineri. Eſto: Annibalem igitur fortunarum, gloriæ, patriæque veſtræ, ac Nominis Romani hoſtem interficite; at Annibali mortuo, & grammatico parcite: Philinum Hiſtoricum veſtra crimina & furores ad poſteros transmittentem perdite; at Himilconem Geographum, agricolam Magonem ſervate. Sed inveteratum Romanorum in Pœnos odium, nimiusque erga proprios penates amor, malitiæ invidiæque neſcit limites præſcribere, nedum ſervare.

Verum quamvis quid, quantumque hoc in genere ex ſalute imperii tam foris quam domi liceat, perarduum ſit decernere; hominum tamen conditio, populorumque, qui regantur natura, indolesque ſi propius inſpiciantur, difficultatem ſin minus

 tollere,

Digitized by Google

tollere, minuere tamen licebit. Quandoquidem litteræ, & imperium, ut ſæpe vidimus, fere una naſcuntur, ſimul creſcunt, mutuo foventur, tamque conjunctim vivere pergunt, ut, num imperium una ſit res, altera num ſint litteræ, vix queas diſcernere. Profecto geminos cœleſtes non ita, prope dixerim, non Caſtorem, & Pollucem tam individuos comites Poetæ finxerunt. Utrobique præclara omnia, nihil non ſanctum, nihil quod non invitet. Quid enimvero ſanctius, aut præclarius quid eſſe poteſt, quam cum vir ſapiens doctrinæ ſuæ fructum ita novit applicare, ut Rerum publicarum ſaluti, totique generi humano proſit. Idcirco intra fines parvæ provinciæ, aut regni unius ſibi haud ſiſtendum eſſe, probe novit; diſcurrit per orbem univerſum, hominum ingenia, & mores ſcrutatur, cunctas cœli regiones peragrat, obſervatque, quod uni genti convenit, eique proprium eſt, id alteri nequaquam, aut bene raro poſſe applicari. Solon mortalium ſapientiſſimus non quod optimum judicabat, ſuaſit Athenienſibus, imo ipſam ſapientiam divinam ſe populi hebræi genio, & capacitati accommodaſſe legimus. Non Horatium nec Ovidium ſummos Poetas, æque ac Philoſophos hic eſſe ſine laudis præconio prætereundos putem, quorum alter quid hominum humeri valeant, quid ferre recuſent, probe diſpiciendum judicavit; alter vero meliora videre, probareque, deteriora tamen ſe ſequi profitebatur. Nunquid id illi imperite, & inſipienter? aut juſtitiam, & ſapientiam a rationibus abſtractis, & metaphyſicis & non a commodis, & utilitate, quam eæ populis, vitæque civili adferunt, dimetiendas

eſſe

eſſe putabimus? vel fortaſſis ſibi quis in animum inducet, ut Cimonem a Pericle teſtarum ſuffragiis, quod Athenienſes *Oſtracismum* vocant, decem annorum exilio multatum abſolvere auſit? Certe ſicubi, hic dubio procul viro ſapienti magna ingenii virtute, ſolida pro diverſitate regionum, morum & religionum veritatis fundamenta inveſtiganda ſunt, ut quid nunc congruat, quidve poſtea fortaſſis repugnet, perſpicere, ac dijudicare valeat. Nam effici poſſe, ut omnium gentium, quot in orbe ſunt ingenia, & mores in concordiam redigantur, aut in unam cogantur ſententiam, quis ſibi perſvadebit? Religioni tempori, opinioni, dicam prope ſuperſtitioni nonnunquam cedendum noverit ſapiens, idque clavum imperii tenentibus ſapienter ſvadet, ſapientibus perſvadet. Rarum, inſolensque virtutis ſapientiæque exemplum, contraque unum Sabachum, Marcumque Aurelium quot non Seſoſtres, Cyros, Cambyſes, & Nerones antiquior prodit hiſtoria!

Id muneris igitur ſibi demandatum in primis noverit ſapiens, non ut de univerſi hujus conſtitutione, deque animorum, ſpirituumque coeleſtium natura, quorum veritas, & præſtantia facilius credi, quam ſciri poteſt, ſeſe occupet, exerceatque ingenium, ſed ut dum in Perſarum, Arabumque, & Sinenſium Monarchiis verſatur, non ita diſputet, non ita judicet, non ita arbitretur, prout diſputaret, & judicaret, ſi apud Macedones, & Athenis eſſet. Illic eſt pro ratione, ut ajunt, voluntas, nihilque, niſi vi, & deſpotice peragitur; hic omnia ex lege, ex præcepto, ex

æqui-

æquitate fiunt. Utrobique vero pro ratione Status & conſtitutione imperii judicat, nec Perſis, & Arabibus Athenienſium, Macedonumque commendat decreta; nec his illorum placita, & arbitria ſvadet. Etenim iſtorum, aliorumque imperiorum natura uti diverſa eſt, ita diverſimode ſcit ſapiens ſua judicia, ſua conſilia, ſua arbitria inflectere, & applicare. In imperiis ita ordinatis nemo quæ hic fiunt, auſit reprehendere, ni poenas ſua temeritate, & audacia dignas, ut Athenis olim & nunc Venetiis conſtitutum eſt, luere velit. Porro attendendum non eſt, quid de ſervitute orientali ſentiant paſſim Europæi. Rerum certe, & conſtitutionis imperiorum orientalium gnari hæc non mirantur, imo ſinminus aperte probant, certe principiis, quibus ſingula reguntur imperia, ſi inſiſtunt, non audent improbare. Nunquid quoſvis morbos Galenus, aut Hippocrates iisdem curabant medicamentis? Nonne vela nunc contrahit, eadem nunc ventis dare pergit Nauclerus? Littora nunc petit, inde nunc ipſe recedit? Agricolæ ſtudia laboresque in anni tempora diſtributos quis non probet? Ita eſt Auditores! vir nempe ſapiens, quod in oriente petiit, repetiitque, in occidente ſpernit, & omittit; quod in Græcia diruit, ædificat in Italia. Inde mirum illud vitiorum & virtutum naturalium, religioſarum & politicarum diſcrimen exortum eſſe videtur. Pleraque noſtris moribus, inquit Cornelius Nepos, ſunt decora, quæ apud Græcos turpia putantur. Quem enim Romanorum pudet uxorem ducere in convivium? id tamen a moribus Græcorum abhorret. Quin in Aegypto diverſa quandoque, ac

in

Digitized by Google

invicem pugnantia Numina in Rempublicam inferebantur, quo populus in partes diviſus, ac quique pro ſuorum Numinum honore, & auctoritate dimicantes nec tempus haberent, nec anſam aut Regibus inſultandi, aut Rempublicam turbandi. Gradibus prorſus adverſis incedebat Numa Pompilius, tantumque abeſt, ut Deorum multitudine introducta populum Romanum in factiones ſcinderet, ut pacem potius & ſalutem Reipublicæ adferret: populum ferocem bellis aſſuetum, rationis expertem, nec adhuc veræ Philoſophiæ præceptis domandum, ritibus, ceremoniis, religione placavit, manſuefecit, domuit. Hæc inventa ſi ex vera dimetimur religione, nullus eſt, qui non damnet, ſin ex ſalute imperii, & beneficio miſeris mortalibus collato ſpectentur, vix eſt nonnullus, qui eadem non probet, Numasque Pompilios ipſamet falſarum divinitatum impietate invecta benefactores generis humani ſuo modo non fateatur. Quid quæſo, Conſtantinum M. uni omnium Regi Deo a Patre conſecratum perpulit, ut poſt victoriam a Francis reportatam Apollinis templum, illius Apollinis, cujus jam oracula in aula Diocletiani olim juveris riſerat, & deteſtabatur, Apollinis, inquam, templum ingrederetur, illique Deo gratum animum de pace imperio ab ipſo reddita declararet? Virorum, qui ſanctioris conſilii, reconditiorisque prudentiæ dicuntur, Annibalis quoque urbes, agros, terrasque inermes ferro, & igne vaſtantis propoſitum, & Fabii Max. patientia, in hisque lacrymas, & calamitates Patriæ ſuæ veluti totidem certiſſimos ſalutis nuncios conſpicientis celerrima cunctatio in multas ætates exercebit ingenia. Profecto quid in

F Numa,

Numa, quidque in Conſtantino, & in Annibale quid, & quid in Fabio Maximo vel vituperandum, vel laudandum ſit, ille, cui ratio humana, reſpectusque ad ſalutem imperii notus eſt, commodius intelliget. Quare & vir rerum humanarum gnarus donum eſt hujusmodi, quale nec ab hominibus majus deſiderari, nec a ſuperis generi humano præſtantius dari poteſt. Hicce ille eſt ingeniorum, morumque ſcrutator, populorum pacificator, & rector, legum reformator, & conditor, omnium denique arcanorum interpres certiſſimus. Vos eſtis viri ampliſſimi, ac ornatiſſimi interpretes illi, vos rectores illi, vos fulcra illa, ac Reipublicæ columina, vos, inquam, qui me hodie veſtra condecoraſtis præſentia; vos, inquam, non neceſſe eſt, ut ad commenta confugiatis, non inquam, vos hiſce egetis commentis, non Apollinis ambigui oraculis, non colloquio Aegeriæ, non Oanis metamorphoſi. Prætereo ego hic eximiam illam, quam ex familiari cum Muſis & Minerva converſatione adepti eſtis, eruditionem; prætereo magnifica illa ſingularis veſtræ erga Patriam obſervantiæ argumenta; taceo mirabilem illam veſtro judicio, ac æterna epocha dignam EXCELLENTISSIMI AC ILLUSTRISSIMI DOMINI BETANSKI EPISCOPI PREMISLIENSIS in RECTOREM MAGNIFICUM electionem, Viri duplici ſæculari, & eccleſiaſtico, eoque ſummo honore inſigniti, quorum alterum ei vera pietas, & ſingularis doctrina; alterum prudentia, & rerum late patens notitia peperit; nihil dico de illis, quibus juventutem ad onera Reipublicæ utiliter perferenda, imbuitis, præceptis. Illud tantum quod ſine invidia, &

partium

Digitized by Google

partium ſtudio dici poteſt, fidenter aſſero. Vos nempe litteras illas, quas majores noſtri multo pepererunt labore, vos non diſpari colitis, fovetis, & conſervatis ſtudio. Efficite igitur, ut earum honos, & decor in dies majora capiant incrementa. Hoc eſt illud, quod a vobis Cives, Princeps, Religio expoſcunt. Quid ſi a litteris nos, vel a nobis litteræ deſtituerentur, an ſine his Rempublicam ab interitu propius abeſſe ignoramus? Id adhuc ſatis intelleximus, melius intellecturi, ſi quædam a contrariis petantur argumenta. Tempora illa, quæ a Chriſto nato ad usque ſæculum IV. fluxerunt, beata erant, & Reipublicæ proficua, & accomodata. Auguſtus, Trajanus, Antoninus Pius, Marcus Aurelius, Alexander Severus — litterati ipſimet, litteratorumque Patroni Rempublicam ſapientiſſime moderabantur; de Græcis, de Parthis, Perſis, Poenis, Germanis, Marcomannis, Quadis de omnibus triumphabant: At Romani cum poſtea litteris fluxa ſubſtituerent commoda, diſciplinæque mollitiem, omnia ſus deque in imperio verſa ſunt. Panoniam, Rhætiam, Mœſiam, Thraciam, & Illyricum Hunni; Africam, & Hiſpanias Vandali; Italiam provinciarum Reginam debellarunt, & vicerunt Gothi. Cum litteris imperium, & cum imperio litteræ intercidiſſe videbantur, nec in hoc miſero ſtatu ſeu litteræ, ſeu imperium tantas vires habebant, ut ſe quiverint mutuo conniſu a deplorando interitu vindicare. Jurisprudentiæ omnis decor, & dignitas, quam ei favor, & ſapientia Principum, Magiſtratuum ſeveritas, Profeſſorum doctrina, Academiarum celebritas pepererant, paulatim in ſterilitatem emarcuit, & tandem

 prorſus

Digitized by Google

prorſus interiit. Non amplius Papiriani, non Pauli, vel Africani audiebantur oracula, imo quod mireris ex nobiliſſima hac ſcientia, quam olim magna Urbis Romæ profitebantur lumina, poſtea infimæ, ac vilis ſortis homines artem fecerunt. In ſcholis magiſtrorum ignorantium nulla auctoritas, adoleſcentium pravi mores, luxui, commeſſationibus, ludis, & voluptatibus dediti, nec ullus Mentor, a quo tanta, tamque teneræ ætati pernicioſa mala tollerentur, reperiri poterat. O tempora ſine litteris! O mores ſine Doctore! Quanta igitur ſit communicatio, & nexus litterarum cum imperio, nonne ex paulo ante memorata imperii Romani revolutione manifeſtum fit? Viri Principes videtis quam pericoloſa, quamque ſit exitialis litterarii, & politici nexus diſſociatio. Vos itaque, ſi Reipublicæ vultis ſalutem, profecto & litterarum optimum ſtatum velitis, neceſſum eſt. Nonne Auguſtos, Trajanos, Aurelios, quorum imperia erant florentiſſima, in annalibus Tacitianis, & Svetonianis legiſtis nulli ad promovendas litteras labori, nulliſque peperciſſe expenſis? Et quid vos divini rerum moderatores! in partem contrariam poſſet abducere, non intelligo. Num inde ſeditiones, aut conjurationum extimeſcitis flammas? At Cicero græce, & latine doctus furores Catilinarios reſtinxit. An civitates depopulari, agros deſeri, minui legiones, ſi mæcenates eſtis, arbitramini? At Numa Religionis eſt æque, ac populorum ſeminator, & parens; Cato ſummus Orator, & egregius miles, Coriolanus multi agminis dux & agricola; ut nihil de Cæſare dicam, cujus virtus bellica cum litteris quodammodo certabat adeo, ut num

tot ab Jove c'ypeos, quot a Dea Minerva acceperit ſapientiæ documenta, omnino neſcias. Num tandem quod aliquam veri ſpeciem præ ſe ferre videtur, imperium cum Philoſophis dividere putatis? Abſint hæc a Vobis conſilia: Philoſophus non imperare, & dominari ambit, ſed docere, & prodeſſe, non dividere imperia, ſed animos potius diſſenſionibus exulceratos, factionibusque diviſos placare, & componere. Non habet igitur Princeps, quod hac parte metuat, imo quando alias maxime metuendum foret, ſicut Agamemnon in expugnatione Trojæ decem Neſtores, ita ipſe Philoſophos, Oratores, Politicos absque ullo periculo exoptabit. Quomodo enim gens hæc, penes quam nonniſi auditorium ſolaque eſt cum ratione conjuncta auctoritas ſine poteſtate, ſine territorio, ſine jurisdictione nocere poteſt? Tantum igitur abeſt, ut inde mali aliquid Reipublicæ imminere poſſit, ut potius Philoſophorum, Oratorum, Politicorum doctrina, eloquentia, præceptis imperia, & Respublicæ roborentur, ſtabiliantur, & amplificentur, nedum minuantur, dividantur, aut labefactentur.

Hæc quum ita ſe habeant, num ſapientia illa, quam a divino accepimus Magiſtro minus fortaſſis amice cum Republica incedet, conſpirabitque? Abſit. Chriſtiana enim hæc ſapientia cum Republica ſemper veluti comes individua ſine æmulatione ſine invidia, ſine ullis artificiis incedebat, ſeque pro ſalute ſuæ ſociæ perſequutionibus, periculis & mortibus exponebat. Quis enim terras idololatria, & ſuperſtitione, aliisque nefandis flagi-

Digitized by Google

tiis contaminatas expurgavit? Quis Græcos, ac Romanos, Aegyptiosque abrenunciato falſorum numinum cultu ad veram unius Dei cognitionem revocavit? Quis Magiſtratibus debitam reverentiam, Principibusque omnimodam ſubjectionem docuit, & præcepit? Quis mala innumera, quibus Philoſophi mederi non poterant, ſuſtulit? Nonne Theologia chriſtiana? Hæc profecto illa eſt, quæ ſummos Philoſophos Platonem, Ariſtotelem, Zenonem, nedum impium Epicurum, Lucretium, aliosque perverſarum doctrinarum magiſtros, correxit, & confutavit. Quis igitur erit tam vecors, tamque animi impos, ac ingratus, ut eam non amet, non vereatur, nedum contemnat, aut inſectetur?

Quanquam prima hæc, & maxime memorabilis epocha, in qua ſumma ſine perturbatione jurium animorum conſenſio regnabat, Theologiam vehementer commendet, tamen ſi, quod veritas jubet, dicendum foret, aureæ hujus ætatis intervalla non erant admodum diuturna. Non enim diu poſt Apoſtolorum fata ingenio, ratiociniis, Philoſophiæ in Religione juſto amplior locus datus eſt. Jam tum modus iſte Theologiæ cum Religione cœpit turbari, & ob ſummam, quæ Theologiam inter, & Rempublicam intercedit, conſenſionem, diſſidia Theologiæ in ipſam quoque redundabant Rempublicam. Ergo inquiet aliquis, omnis eruditio, & Philoſophia a Religione, ne ſibi, & Reipublicæ obſit, exulare debebit? Non crediderim. Eſt enim hæc ſacræ eruditionis ſparta jam paſſim, & ubique locorum tam ornata,

ac

Digitized by Google

ac exculta, ad tantumque ſplendoris, & amplitudinis faſtigium perducta, ut, ſi hodie non curaretur, ipſamet Respublica nedum Religio detrimentum incurreret. At beata illa tempora, aurea illa Eccleſiæ ſæcula, quibus animi candor, morumque ſine multis litteris integritas vigebat, commemorare, appetere, & quaſi poſtliminio revocare, quid prohibet? Nihil prorſus. Id cujusvis eſt hominis, & vulgaris: at diverſos diverſarum ætatum ſtatus, variasque relationes, prouti ſunt, perſpicere, tempora, temporumque rationes inire, ſeque, & alios iis accommodare, ſolius viri ſapientis, & laborum, longarumque vigiliarum patientis eſt. Hæc eſt illa ſumma cura, hoc illud ſtudium, in quo omnis ſapientiæ bonique ordinis, ac regiminis poſita eſt vis, & ratio. Sed unde eſt, quod tam contraria experiri fata cogamur? Profecto labor iſte ſuperis tantum, ſolisque viris, ut Soloni, Lycurgo antiquitus, & noſtris temporibus Pombalio, Arandæ, Kaunitio, Tanucio — homine majoribus reſervatus; cæteris ſola relinquatur obſequendi gloria, author ſum. Verum Myſterii hujus, quod quibusdam planum fortaſſis, & vulgare videbitur, ætates retroactæ magnitudinem, gravitatemque patefaciant.

Diviſo haud bonis avibus imperio, fundataque Conſtantinopoli nova Roma primum inter ſe ſacrorum Antiſtites, deinde ipſi Principes nunc unius, nunc partes alterius ſequentes turbandi & aliquando evertendi imperii anſam præbebant, falſo nempe exiſtimantes, uti legiones, ita Theologiam, & Religionem poſſe inflecti, imperari, domari. In Imperio, ubi jura ig-

noran-

norantur; ubi poteſtas cum auctoritate, & viciſſim confunduntur quid boni ſperes? Forte Lucani dictum: *Nulla fides regni ſociis omnisque poteſtas Impatiens conſortis erit*, locum aliquem heic meretur. Certe olim apud veteres Romanos utraque erat apud unum poteſtas; Proteſtantes pridem nodum gordium gladio Alexandri præciderunt. Rem haud ita ſe apud nos habere, omnibus compertum eſt. Verum quomodo, quid ſingulis poteſtatum præcipue in caſibus dubiis, cauſisque, ut ajunt, mixtis conveniat, competatque, intelligemus? Aut quæ harum ad rem componendam pro tribunali ſedebit? Profecto ſacrorum Antiſtes quovis in imperio morum cum ſit duntaxat cenſor, malefactorumque conciliator, ej s poteſtatem æque, ac pacificam, cujus ipſe interpres eſt, morum doctrinam, ſi populorum oculos præſtringere, Regumque manus vincire contendit, mox ceſſare, contemnique oportere, ratio ipſa, nedum religio ſuadet. Inſpiciamus interea annales, conſulamusque monumenta, ut quo circiter tempore mutua amicitia, concordiaque cœpta ſit turbari, facilius cognoſcamus. Octodecim annis poſt perſecutiones Chriſtianorum Conſtantinus Imperator anno CCCXLII. templa gentilium clauſit, oracula obmuteſcere fecit, pœnam bonorum, & mortis in hæreticos dictavit; ejusque exemplum ſecutus eſt Theodoſius M. ſicque adverſa Chriſtianorum fortuna haud melior excepit gentiles, & hæreticos adeo, ut Religione mobilius nihil videretur. Valentis Imperatoris edictum, quo orthodoxi jubebantur Arianis dare templum, immane quantum diſtabat a doctrina S. Ambroſii; Juſtini Imp. zelo adverſus Arianos

Digitized by Google

nos Theodoricus Rex controveniebat; & Juſtinianus res ſacras eo fervore, eaque auctoritate urgebat, ut primi ordinis Antiſtites ei non potuerint reſiſtere: ſcripta enim Antiſtitum orthodoxorum pacis a Monophyſitis turbatæ cauſa jubebat condemnari, Vigilius P. condemnabat: Origenis doctrinam, quæ a CCC. annis in Eccleſia obtinebat, Imperator jubebat condemnari, Synodus œcumenica condemnavit. Quis prædixiſſet futurum eſſe aliquando, ut ſicut nunc Juſtinianea dominabatur Theologia, paucis ſæculis poſt dominaretur Gregoriana, huicque dominationi non ſolum omnes ſacri ordinis viri, ſed & Reges ipſi ſubiiciendi eſſent? Oraculum mentiri nemo non dixiſſet.

Habitus hic ſcientiæ ſacræ ad Rempublicam paſſim ſe ſe, & ubique prodit. En Donatiſtarum pertinacia, & furores non conciliorum decretis, non Imperatorum edictis frangebantur! Bonorum confiscatione, carceribus, exiliis, mortibus compeſcendi erant. Certe Conſtantinus quantacunque pollebat gubernandi arte, vel non poterat, qua re in imperio nihil miſerius; vel non ſciebat, qualis, quantaque ſit ſacrarum litium natura; & hoc an monſtruoſius aliud vitium in Principe dari poſſit, omnino ignoro. Neſtorianis interea ad Reges Perſarum migrantibus, imperium magna tulit damna. Eutyches belli tricennalis anſam dedit. Ejus ſequaces provincias ferro, & igne vaſtabant. Quid conſilii capiendum erat Imperatoribus? Monophyſitas cum orthodoxis edicto Reipublicæ accommodato componere ſatagebat Zeno; ſed non componebat. Heraclius, cum premeretur

a Perſis, eandem cum Monophyſitis, & orthodoxis conabatur inire concordiam; ſed non imperrabat. Demum Conſtans Imp. cum videret provincias ab imperio divelli, atque ab Arabibus uſurpari, ut ſaluti conſuleret imperii, ſilentium utrique parti imponebat; ſed irrito conatu. Profecto qua arte, quibusque conſiliis, & machinis litibus ſacris finem imponas, nos aliquando ignorare, fateamur oportet; ſed illud tamen diffidendum non eſt, quin Arabes Chriſtiani nominis hoſtes magna interea molirentur, quæque moliti erant, licet initio incredibilia viderentur, felici tamen ſucceſſu cum religionis, & imperii interitu ad finem perduxerunt.

Quo in ſtatu quum res eſſent religionis, & imperii, virum ſummum, qui ferret medelam, poſtulabant. Verum neſcio, quibus auſpiciis renunciaretur Leo Iſauricus Princeps, & theologiæ ſacerdotalis, & reconditioris, ſanctiorisque politicæ uti imperitus, ita intemperanti, ac immodico in icones furore eo rem adduxit, ut provinciæ integræ ab illo deficerent, ſeque Longobardorum ditioni ſubderent. Nonne triſti hoc exemplo ſatis edocentur Principes, quid, quantumque poſſit ſuis non contenta cancellis religio ſuadere populis, nec quicquam in ea poſſe alterari vel mutari, quin ſimul ipſa imperia ab imis concutiantur? Nonne Regum Franciæ Henrici II. ſeveritas; Franciſci ejus filii pertinacia; & Caroli IX. imprudentia Huguenottos ad quidvis audendum impulerunt? Belgas quid quæſo, niſi ſacra, ſi ſuperis placet, inquiſitio ad furendum, & rebellandum concitavit?

Poſt-

Digitized by Google

Poſtquam vero Pipinus, Carolus, Ottones ampliſſimis dominiis, & principatibus donaſſent Eccleſiam, tunc ſummi Sacerdotes, adinſtar minorum Regum fines ſuos proferre moliebantur; ante tamen Longobardorum regnum erat evertendum; Græci Imperatores Italia pellendi; Carolus M. Imperator acclamandus. Duobus fere ſæculis ante Reges in Gallia præſertim, & Hiſpania ab Epiſcopis uncti, & coronati. Hoc modo Reccaredus Hiſpaniæ Rex inauguratus Epiſcopis ſuam auctoritatem in acceptis referebat. Hæc cum fierent, quid magis proclive erat viris ordini ſacro addictis, quam docere, & in ſacris comitiis ſtatuere, ab inunctione, & coronatione Reges, Regumque auctoritatem omnem dependere? Num quibus bella hæc doctrina firmaretur argumentis, ea non poterant in libris divinis conquiri, reperiri, adoptari? At quid hoc rei! aras cum ſceptris in unum coactas quomodo Theocrates, ſi alterutrum quis profanare, turbareque auſit, ab injuriis, inſultibus, invaſione defendet? Theſauris, & peculio caret; legiones, quas obiiciat, non tenet; propugnacula, ex quibus vim vi repellat, nuſpiam collocata ſunt. Nonne conjurationum licentiam, ligas, factionesque guelphicas, imo ſuperſtitionem ipſam in adverſarium armabit? Immane quantum diſciplinæ ſacræ ab imperii ratione, & reſpectu pergebant diſtare! Tantæ, tamque enormis diſſociationis & repugnantiæ majora veſtigia reperimus in Henrico IV. Hic Imperator cum omnia frigore rigerent ſeminudus coram Gregorio Papa a vinculis, quibus ſe irretitum credebat, petiit abſolvi. Henricus II. Anglorum Rex ob cædem ejus forte

te imprudenti conſilio Thomæ Archiepiſcopo Cantuarienſi illatam, virgis cæſus; & quem ante hos nominare oportebat Ludovicus Pius Imperator a Clero, & Filiis ad induendum ſibi pœnitentis ſaccum inductus eſt. Hæc qui frigido, ut ajunt, ſanguine audit, vel legit, nihil heic mali ſubeſſe, exiſtimabit. Eſt enim Princeps homo nobis ſimilis, vitiis obnoxius, ſemper plura habendi cupidus; quid mirum igitur, ſi virgis cæditur, ſi in ſacco, cinere, & cilicio pœnitentiam agit! Ita profecto eſt Auditores! Hæc rite & ex ordine facta fuiſſe, plerique perſuaſum habebunt, & fortaſſis ſunt inter nos etiam (quod tamen abſit) quibus nihil magis, quam id regulis eccleſiaſticis videbitur conſentaneum. At oppido falluntur utrique; nam hæc horrida Henrici Imperatoris nuditas; hic ſqualidus, & humilis Ludovici Pii veſtitus; hoc publicum Regis Henrici pœnitentis teſtimonium, quid quæſo denotabant? aut quo tendebant? Proh hominum, ſuperumque fidem! Ludovicus regiis ſpoliatur inſignibus, Henrici contemnuntur, ridentur, exſibilantur. Ergo Principes etiamſi ſint legum transgreſſores, nunquamne cenſuris ſubiicientur eccleſiaſticis? poſſunt quidem, ſed non idcirco etiam debent, nunquam vero cum imperialis, & regiæ Majeſtatis diſpendio, & vilipenſione. At Gregoriorum tempora contrarium teſtantur. Verum tempora iſta, quibus Roma ſacra plus forte Principibus chriſtianis negotii, quam Troja Græcis, & Romanis olim Carthago faceſſivit, quis non deploret, dolereque pergat?

Medii,

Digitized by Google

Medii, qui inter hos moderabantur imperium, Ottones Auguſti judicia eccleſiaſtica exercebant, Summos Antiſtites deponebant, alios inſtituebant, Pontificum electionem confirmabant. Otto III. ſi, ut voluit, Romæ ſedem fixiſſet, forſitan aliquando Gregorius VII. extitiſſet? aut opinionum portenta, quæ orbi univerſo interitum ariolabantur, in monaſterii penetralibus effinxiſſet? vel potuiſſetne fieri poſtea, ut duæ poteſtates toto cœlo diverſæ invicem paciſcerentur, tranſigerentque juribus ultro, citroque remiſſis? Sed & illud mirari ſubit, quomodo vel ſapientiſſimi Principes in propria viſcera ſævire potuerint. Utrum fatalis quædam neceſſitas, an utilitas aliqua Fridericum II. adegerit, ut leges contra hæreticos ferret, viderint alii. At hæc edicta, quibus inquiſitionis firmabatur tribunal, quomodo non ſecus, ac leges Solonis, aut Lycurgi laudari, celebrarique potuerint, prorſus non intelligo.

Satis vidiſtis Auditores ſapientiſſimi! quam arcte ſint diſciplinæ ſacræ cum imperio conjunctæ; diſſenſiones, diſſenſionumque cauſas non diſſimulavimus. Et quomodo illas diſſimulare poteramus, quæ paſſim, & ubique in annalibus leguntur? Angli inveterata odia vel ipſi plebi, proh dolor! tragice repræſentant; Galli ſub nomine libertatum eccleſiaſticarum ipſismet pueris auſus vaticanos inſtillant; Germanorum quæ mens ſit, tot horrida bella ad aſſerendam libertatem ſuſcepta, abunde probant.

Digitized by Google

At gradum tandem ſiſte Orator, ſtillum reprime, in mentemque revoca diem hunc eſſe diem muſis conſecratum, Apollini ſolemnem, Minervæ, quæ coturnos odit, percarum; diem inquam eſſe hujusmodi, quem nullis tragædiarum factis, nullisque narrationibus inviſis liceat funeſtare, aut obſcurare. Ita eſt, non diffiteor, meaque verba, ſi cui minus grata forent, haud dicta velim. At pulſo errore veritas clarior, nube diſſipata Phœbus lucidior eſt. Nonne poſt furentem procellam, ac poſt acre prælium miles, & nauta canunt, lætantur, Diisque Neptuno & Bellonæ libare conſuerunt? Cæterum in hujusmodi ſacris cum Republica diſſenſionibus, ſumma opus eſt circumſpectione, & prudentia. Hæc negotia viros ſummos, & in Politicis negotiis verſatiſſimos occuparunt ſæpe, eorumque ingenia vehementer exercuerunt. Ne dicat igitur vir laicus, ut nonnunquam fit, ſe poſſe rerum ſacrarum ſtudio, & ſcientia carere; imo quæ dixi, æquo, ac pacato animo ſi ſecum ipſe perpenderet, tantum abeſt, ut quæ ſacerdotii ſunt tanquam rem aliquam inutilem, aut ſuperpfluam ſpectaret, ut potius tota mentis, animique contentione ſibi incumbendum foret, ut ſingulas ejus partes pervidere, dignoſcere & intelligere poſſet. Quæ enim ſine ejus cognitione Principi in colliſione cum ſacerdotio verſanti conſilia dabit? Quæ auxilia Reipublicæ ſuperſtitione, fanaticismo, & irreligionis fluctibus agitatæ adferet, ſi ipſemet ſuperſtitioſus, ſi rerum divinarum inops, ſi fanaticus, ſique irreligioſus eſt? quomodo controverſias ex opinionum diverſitate ortas componet, limitesque quos excedere

cedere

Digitized by Google

cedere nemo auſit, definiat? Ne pudeat igitur in caſtris, quorum Kaunitzii, Pombalii, Arandæ, Tanucii Duces ſunt, militare. Res gravis eſt, & prope dixerim divina, arte eget, experientia, conſilio, prudentia, Deorum colloquio. Solones, Lycurgi, Minoes uni Græcorum non ſufficiebant genti; Imperiis vero ubi profana a ſacris ſeparata quidem ſunt; at quælibet tamen poteſtatum in uno eodemque ſtatu proprium dicitur habere territorium, ipſosmet, ut ita dicam, Deos ne invicem committantur, dilacerenturque, præſidere neceſſe eſt. Certe Rautenſtrauchius Abbas Braunenſis orbi litterario æque ac politico notus in ſuo præclaro ſchemate theologico media præſentiſſima offert, quibus ſi, uti debemus, fuerimus uſi, & porro uti perrexerimus, Theologiam, & Reipublicæ utilem, & omnibus caram, amabilemque absque ullo diſſociationis colliſioniſque periculo faciemus.

Ad TE nunc me converto Principum maxime JOSEPHE AUGUSTE, qui nobis hæc otia feciſti. TIBI, ut debemus, pro iſthoc beneficio omnium maximo immortales habemus gratias. Dixi pro beneficio omnium maximo. Quid enim majus eſt, aut quid utilius miſeris mortalibus dari poteſt quam Athenæis præeſſe, oracula interpretari, in templo Palladis, quod TU ædificaſti, ſacra obire; Reipublicæ, cui TU hodie feliciter præes, laboribus noſtris prodeſſe. TIBI Galicia, quidquid in eam inde redundat nunc, & poſtea redundabit boni, in acceptis jam refert, & ſemper referet, nunquam TUÆ erga illam beneficen-

tiæ

Digitized by Google

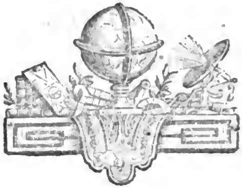
tiæ oblita; mente grata tanti favoris, & gratiæ argumentum recolet, gratitudinis indicia dabit. Sed quid pro magnitudine beneficii rependemus? Noſtra etiamſi nolis, TUA ſunt; TUA niſi velis, noſtra non ſunt. Nihilne ergo in nobis eſt, quo noſtram erga TE gratitudinem teſtemur? Eſt profecto, quod TU Summe Princeps non poſſis non velle: ſapientiam, prudentiam, patriæ amorem, lætitiam publicam offerrimus, & conteſtamur. Ex ſcholis, quas fundaſti, Poetas, Oratores, Philoſophos, Medicos, Juriſconſultos, Theologos, Sacerdotes, Cives, Politicos, Conſiliarios, Miniſtros, Belliduces prodituros fide in anteceſſum data, ſpondemus. Poeta numeroſus noſtras, & præcipue Auguſti Mecænatis detinebit aures. Orator in concionibus, in Senatu, ubique TUAS laudes deprædicabit; Philoſophus ſapientiam, & conſtantiam, quam a majoribus TUIS quaſi hæreditate accepiſti, non rationibus, quibus TUA virtus ſe ſola contenta non eget, ſed ſola auctoritate ceteris commendabit. Medicus votis, & precibus Aeſculapium fatigabit, & ut Podalyrius, & Machaon in bello trojano, ita & ipſe quovis loco, & tempore populo TUO opem afferet; Juriſconſultus TUAM inſignem juſtitiam, & ut alterum Minoem ſequetur; Theologus quæ Dei & TUA ſunt, docebit. Sacerdos pro TE, TUIque imperii, & populi incolumitate victimam immaculatam Deo Patri immolabit; Civis, quem commercia, & induſtria ditaverint, grato animo dabit tributa; Conſiliarius onera Reipublicæ minuet, eaque ſervata proportione ſuadebit; Politicus civilem ſocietatem arte, & prudentia tuebitur, & conſervabit; Bellidux

hoſtem

Digitized by Google

hoſtem ab urbe arcebit, & expellet; miniſter vocatis in examen hominum ingeniis, moribus, & religione, quæ ex ſalute imperii ſunt, ſtatuet. Denique TE omnes, quotquot ſumus, Mecænatem noſtrum, TE Patrem, TE Benefactorem, TE Semper Auguſtum, TE Magnum prædicabimus.

D I X I.

Digitized by Google

SONETTO ALLEGORICO
DI D. GIUSEPPE REDI TEATINO.

Un tenero arboscel ſorgere appena
Miro, che rigoglioſo alza la fronte,
E di Natura ſempre lenta a fronte
Del nutritivo umor cede alla piena.

Invano il minaccioſo Euro dimena
L' ali, invan l'Aquilon ſtride dal monte:
Quercia annoſa coſi non fia che affronte
I ſuperbi nemici, ond' ella è in pena.

Fortunato terren, ove ricetto
Ebbè l' alber gentil dono del cielo!
Fortunato Cultor caro agli Dei!

Ah ſi ritolga del miſtero il velo:
Galizia è il tuo Liceo l'albero eletto,
E TU (*) GIUSEPPE il gran Cultor Tu ſei.

(*) S. Eccellenza il Sigre Conte Giuſeppe Brigido Mecenate ſingolariſſimo de' Letterati, ſotto i di cui auſpicj e ſtata aperta la Ceſareo-Regia Univerſità di Leopoli.

Oden

Digitized by Google

Oden

über die

Einführung

der

hohen Schule zu Lemberg

am 16ten Wintermonat im Jahre

1784.

Welch ein Denkmal des Ruhms, dem bei der Richterinn
Großer Fürſten der Welt, die ſchon dem Thron entſagt,
Da der nüzlichen That ſpätere Zeiten nur
Dankbar göttliche Lieder erſchalln,

Sein erhabener Wert ewig verbleibend ſteigt,
Hat der Königen Haupt, mächtiger Länder Herr,
Unſer weiſeſter Fürſt, Vater des Vaterlands,
Joſeph ſich und dem Volke gebaut!

Heilig ſei dir der Tag, Muſe! des Saitenſpiels
Obſchon nicht mehr gewohnt, da man in Löwenburg,
Joſephs Machtwort ſtieg auf, Völker beglückende
Halln der Weißheit und Tugend geweiht.

Digitized by Google

Heil dir weiſes Gebot! glänzende Feyer! dir,
Tempel jedes Geſchicks! Heil dir Galizien!
Prächtig feyre den Tag deiner Glückſeligkeit
Denn er öfnet zur Weißheit das Thor.

Ha! ein herrlicher Sieg, freudig dem Mutter Aug,
Einem Volke den Dunſt, der ihm die Wahrheit birgt,
Ganz auf immer zerſtreun, trügenden Witz enthülln,
Der uns Gott und dem Fürſten entführt.

Ein Eroberer ſeyn, weite Gebiethe ſehn,
Fels auf Felſen erhöhn, Himmel an Thürme baun,
Deucht dem Menſchen zwar groß, doch dem berufnen nicht
Völker Fürſt und auch Vater zu ſeyn.

Der durchdrungen von Gott, ſcheut des Bedrängten Joch,
Reicht der Armut, der Noth mächtige Hände dar.
Ruft das Leiden umſonſt Hilfe vom Göttlichen?
Auch im Schwarm der Geſchäfte ſelbſt nicht.

Joſeph gehet den Weeg, alle beglückt zu ſehn,
Auch dem Jünglinge nun, öffnet der Tempel ſich,
Wo die bildende Kunſt, höhere Wiſſenſchaft
Ihn dem Staate zum Bürger erziehn.

Dieſe Feyer voll Pracht kömmt nur dem Tempel zu,
Wo des Bürgers, des Staats Schätze zu holen ſind.
Wahrhaft glücklich biſt du Vaterland! wenn deine
Söhne Weißheit und Tugend beſeelt.

Rührt dich, Galizien, unſeres Fürſtens That!
Und wie ſollt es ſie nicht! flöß alſo Dankbarkeit
Deiner Kinder Herz ein, daß ſie den edelſten
Pfad gehn eifrig mit Arbeit und Fleiß.

—

Den

Digitized by Google

Du weißts, Joſeph belohnt rühmliche Thaten ſehr,
Kein Verdienſt iſt zu ſtumm, keine Müh unbemerkt,
Und den redlichen Mann, der auch entfernet ſteht,
Hebt Er mächtig zu Ehren empor.

Soll euch, Väter! die oft Kummer zu Thränen zwang,
Ohne Lehrer das Kind und den erwachſenen
Böß und ohne Geſchick, euch ohne Troſt zu ſehn,
Dieſer Tempel der Weißheit nicht freun?

Wenn nun, Galizien! Tugend den Pflüger führt,
Bürger Edelmut lenkt, nüzliche Künſte blühn,
Und dein ſinnender Fleiß häufige Schätze bringt,
Wirſt du furchtbar dem Fremdlinge ſeyn.

Ausland! kühn zwar genug Thaten zu ſchilderen,
Aber ſelten gerecht. Liebe zum Unterthan,
Und der rühmliche Wunſch wieder geliebt zu ſeyn
Macht den Fürſten erhaben und groß.

Josephs huldreiche That ſchrecken die Trümmer nicht,
Keine Dauer der Zeit, da noch der ſpäteſte
Enkel häufig genug Früchte ſich ſammeln wird,
Früchte, welche die würdigſten ſind.

Groß muß ewiger Lohn jenes Monarchens ſeyn,
Der wie Joſeph ſein Volk Weißheit gelehret hat:
Groß auch ſeye der Dank, Söhne von Halicz, Ihm!
Liebet Joſeph den Vater des Volks!

Digitized by Google

O! Glück von Joſephs Macht dir Löwenburg gegeben,
Den ſtolzen Schweſtern gleich zu ſeyn!
Itzt kann kein Vaterland nach wahrer Größe ſtreben,
Sich ganz der Weißheit Fülle weihn.

Wie prächtig, Ehrfurchts voll betritt ein Zug die Hallen,
Wo jeder Wiſſenſchaft und Kunſt,
Getreuer Unterricht der Weißheit wird erſchallen,
Wo ſchon verſchwindt der Thorheit Dunſt.

Ein Zug von Männern iſts voll Tiefſinn, voll Gedanken,
Voll Eifer, der, was Nutzen bringt,
Uns lehrt, ermahnt, und zeigt, wie von des Blödſinn Schranken
Man ſich zu hoher Kenntniß ſchwingt.

Er iſts der Männer Mann, Er führt den Zug der Weiſen,
Beſtimmend mit vertrauter Macht,
Der hohen Schule Tag, der ſie gebährt, zu reiſen
Mit Feyer, Jubel, Dank und Pracht.

Und da Er ihren Sitz beginnt mit Wunſch zu ſegnen,
So ſegnet ihn auch Gottes Hand.
Ihr wird dieß Wohl, dieß Glück, und dieſer Ruhm begegnen,
Den ſein erhabenes Herz empfand.

An ſeiner Seite ſteht ein Mann von großen Gaben,
Voll Liebe zur Erziehungs-Pflicht.
Wie viel Er that, ihr wißts, o daß wir Ihn ſtets haben,
Von deßen Stirne Weißheit ſpricht!

So ſteigt mit Zuverſicht, o Lehrer, eure Wege,
Bis zu dem höchſten Ruhm empor!
Von eurem Geiſt erwacht ſchon der von Unmuth träge,
Schon horchet euch des Jünglings Ohr.

Das

Digitized by Google

Das Vaterland.

O! Haupt der Fürſten der Welt, du machſt nach herrli chen Gaaben
Mir ſelbſt die Fülle der Weißheit zu Theil.
Mit hohen Schulen begabt, wo jede Künſte zu haben
Seh ich vollendet mein glänzendes Heil.

Dir Joſeph, gütiger Fürſt! dank ich mit ſeeliger Liebe
Am Tage, da dieſe Schulen entſtehn:
Da das Verlangen erfüllt, in meinen Söhnen die Triebe
Zur Weißheit nützlich entflammet zu ſehn.

Denn bald nach thätigen Fleiß, nach Mühe weniger Jahren
Iſt ganz mein drückender Mangel entfernt,
Den ich an weiſerer Lehr, an großen Werken erfahren,
An Männern, welche die Künſte gelernt.

Wie ſchwer, ich muß es geſtehn, wars mir den Hohn zu ertragen,
Den Hohn vom Ausland, das rühmlicher war.
Denn ſeiner Lehre den Sohn zu widmen, konnt ichs nicht wagen,
Als mit der ſchrecklichſten Sitten Gefahr.

Doch von ihm kaufte die Noth auch meine wenige Zierde,
Nebſt der mich eigener Werke zu freun.
Noch lag im Schlafe vertieft des Bürgers edle Begierde
Kein Opfer fremder Verdienſte zu ſeyn.

Nur

Digitized by Google

Nur war der Fremdling geſchickt durch Künſte Schätze zu werben,
    Durch Künſte glücklich und furchtbar gemacht:
Und eigne Söhne ſah ich bei vollen Früchten verderben,
    Ja ſelbſt bei Hauſen von Golde veracht.

Doch itzo weiß ich gewiß, daß **Joſephs** weiſeſter Wille,
    Der ſtäts von meiner Bedürfniß gerührt,
Den vaterländiſchen Wunſch, und alle Hoffnung erfülle,
    Zu ſehn, die Jugend zur Weißheit geführt.

Nun wird ein neueres Volk aus meinem Volke ſich zeigen,
    Und eigner Kinder geübter Verſtand
Wird machen, daß ich nicht muß mein Haupt dem Fremdlinge neigen;
    Sie reichen ſelbſt mir die helfende Hand.

Denn Männer werden entſtehn geſchickt Gewerbe zu leiten,
    Zu beſſern nöthige Mittel und Zucht.
Um auf dem eigenen Grund der Werke Stoff zu bereiten,
    Den man auf fremden mit Aufwand geſucht.

Dort werden jene die Kunſt der Bürger Wunden zu heilen,
    Der Körper Wohlſeyn und Kräfte verſtehn.
Und andre werden ſich nicht durch Unverſtändniß verweilen,
    Das Recht in ſtrittigen Fällen zu ſehn.

Der weis durch gründlich Geſetz der Bürger Rechte zu wehren;
    Und der die Wohlfart dem Staat zu verleihn.
Und jener kümmert ſich ſtets, wie mein Vermögen zu mehren,
    Der Dürfniß Gaben befriediget ſeyn.

Doch was hilft alles Geſchick, und alle Wohlfahrt auf Erden,
    Wenn keine Tugend der Bürger beſitzt.
Kann wohl durch Schätze das Land, durch Güter glücklicher werden,
    Wenns ſie mit Tugend und Weißheit nicht nützt?

Digitized by Google

Doch ſeh ich einige ſchon ſich weihn mit heiligem Muthe
Der Glaubens=Kenntniß und höheren Kraft.
Die andre weislich beſtimmt mit Luſt zu lehren das Gute,
Das allen edle Gemüther verſchaft.

Auf! Kinder eifert mit Fleiß zu lernen Weißheit und Tugend,
Und fühlt, wie Joſeph der Vater euch liebt.
Auf! Söhne zieret erfreut mit jenen Schätzen die Jugend,
Die Joſeph Herrſcher und Vater euch giebt.

Von Ihm bekam ich dieß Glück, dieß Wohl, dieß rühmliche Leben,
Und was noch würdigen Wünſchen gefällt.
Wohl dieſem Lande! dem Er als Fürſt vom Himmel gegeben,
Wohl dem! das Joſeph zum Vater erhält.

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

+Z155677607

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google